

HÉVÍZ

Művészeti és társadalmi folyóirat

XXI. évfolyam • 2013/1 • Ára: 300 Ft

Ficsku Pál
Vámos Miklós
novellái

Fehér Renátó
Karácsonyi Zsolt
versei

Ödön von Horváth
Dario Šarec magyarul

Gács Anna
Rubin Szilárdról

Kukorelly Pál
Interjú a fürdőalapító dédunokájával

Anna Karenina
az örök nő

TARTALOM

2013/1

Nyílt víz

Ficsku Pál: Döglött kutyák (novella)	5
Fehér Renátó: Határsáv; Magyar lány, magyar esettel (versek)	12
Karácsonyi Zsolt: Üvöltés (vers)	14
Kácsor Zsolt: Az egri fiú (novella)	15
Kabai Csaba: A kamasz (vers)	20
Nyerges Gábor Ádám: Közel s távol (vers)	21
Gerlóczy Márton: Disznóvágás metadonnal (novella)	22
Pál Sándor Attila: A napfogyatkozás; Az álomfejtés (versek)	25
Vámos Miklós: Visszatérő (novella)	27

Fiume

Dario Šarec: A nevem Shelly (novella, fordította: Barlog Károly)	35
Ödön von Horváth: Korunk gyermeke (regényrészlet, fordította: Kornya István)	41

Vízibicikli

Anna örök – Szederkényi Olga beszélget Hajnády Zoltán Puskin-érmes irodalomtörténésszel Anna Karenináról	51
---	----

Hullámverés

Gács Anna: A démon, ha megzabolázzák (Rubin Szilárd: Aprószentek)	61
Pálos Máté: A meztelen valóság (Keresztury Tibor: A készlet erejéig)	65
Czinki Ferenc: „Rád tette a varázslatot” (Kerékgyártó István: Rükverc)	68

Öböl

Hanthy Kinga: Jóska sofőrrel a fürdőbe (interjú Kukorelly Pál Reischl-Ieszármazottal)	75
Péczy Dóra: Tóretrő (Szabó Tamás: Nagy Balaton-könyv)	79

Hévíz
Művészeti és társadalmi folyóirat
Megjelenik kéthavonta

Főszerkesztő: Szálinger Balázs
Szerkesztő: Cserna-Szabó András
Olvasószerkesztő: Cséby Géza

Szerkesztőbizottság: Cserna-Szabó András, Cséby Géza, Hinger Tamás,
Óry Rózsa, Szálinger Balázs, Szántó Endre

Alapította Dr. Kiss Lajos
Kiadja Hévíz Város Önkormányzata, 8380 Hévíz, Kossuth Lajos utca 1.
Felelős kiadó: Papp Gábor polgármester
e-mail: hevizfolyoirat@gmail.com
www.facebook.com/hevizfolyoirat
Terjesztés, előfizetés: Csongrádiné Olasz Sára, csongradine@hevizph.hu

Tördelés, layout: Leon Creativon Kft.
Nyomás és kötés: T-CONT Kft., Hévíz

ISSN szám: 1216-8181

NYÍLT VÍZ

Ficsku Pál

DÖGLÖTT KUTYÁK (szép történetek)

Az egész nyarat az Emmy-i nyaralójában töltötte a gyerekeivel. Szokás szerint hajnal fél kettőkor kelt. Betakarta a gyerekeket a hálószobában, résnyire hagyta nyitva az ajtót, nem volt szabad becsukni, mert ha becsukta, a kisia azt hitte, megszűnt az ajtón túli világ, ott nincs semmi, ott csak a semmi van, ha meg csak a semmi van, akkor apa sincs, és akkor mindennek vége van. Szóval résnyire hagyta az ajtót, teát főzött, aztán kiült a teraszra. A teraszt egy üvegfal választotta el a nappaltól, a gyerekek, ha felébredtek, látták, hogy a teraszon ott ül apa, dolgozik, ha meg dolgozik, akkor minden rendben van, lesz pénz, abból meg kindertojás és túró rudi. A háta mögött, az üvegfalon túl, ott volt a nyugalom. Előtte meg a tó. Csak egy kerítés, azon túl meg egy parti sétány választotta el a házat a tótól. Aki még nem lakott vízparton, el sem tudja képzelni, milyen parti embernek lenni. Vízparton élni más, mint a vízen vagy a szárazföldön. Mintha a lét mezsgyéjén mozognál. Alattad szilárd a talaj, de ha a vizet nézed, a lelked vibrál. Lebegsz. A tó túloldalán nyaralók, mögötte vasúti sín, és kezdődik a hegy. Itt szakad le a Bükk a síkságba, az Alföldbe.

Szeretett itt élni. Szerettek itt élni.

Kivitte a gépet az asztalra, elkezdte rágni. Mire mondattá rágta az aznapra tervezett szavait, kivilágosodott. Megjelentek az első hajnali horgászok. Miközben bicikliztek el a háza előtt, némán bólintottak, némelyik köszönt is, jó reggelt író úr! Mire a

harkálya elkezdte harapni a villanypóznát, boldogan dőlt hátra, ő már elvégezte az asznapi munkát, mostantól minden a gyerekeié.

Reggeli után felültek a biciklire, és elindultak a boltba. A tóparton egyetlen kis bolt volt, egy fapavilon, előtte fedett terasz két műanyag asztallal és néhány székkal. A főút, ahol alig fért el egymás mellett két autó, a terasz felé lejtett, eső után hatalmas tócsa keletkezett, gyalog csak az útra rakott sörösrekeszekon lehetett megközelíteni a boltot. Ha egy autó gyorsabban jött, a teraszon ülőket lefröcskölte a víz.

Bicikliztek az út felé, amikor a lánya hirtelen fékezett.

Apa, arra ne menjünk, mutatott előre.

Egy bokros részből három kutya bújt elő, ugattak, rohangáltak, nem lehetett tudni, harcolnak egymással, vagy csak játszanak. Az egyik fajtisza német juhásznak tűnt, a másik kettő, egy kisebb és egy nagyobb, „kerti kaland” márkájúnak.

Jó, akkor a parton megyünk, mondta, és lekanyarodtak a parti sétányra.

A lányát néhány éve megharapta egy kutya, behúzta a kerítésen a kezét, úgy kellett megmenteni két ujját, azóta félt a kutyáktól.

A boltban már megvettek mindent, amit reggelente szoktak, apának sportújságot meg reggeli sört, a gyerekeknek nyalókát és kindertojást. Ilyenkor ki szoktak ülni a teraszra, jönnek más gyerekes apák is (a nők még otthon nyuszognak), meg a nyugdíjas törzsvendégek, az alapító atyák, akik annak idején az első házakat építették, és már végleg kiköltöztek ide a városból, meghalni. Ilyenkor beindul az élet, a gyerekek játszanak, a férfiak beszélgetnek és isznak, bent a boltban duzzog a puttó- és tippmixgép.

Ekkor jelentek meg a kutyák.

Először csak a hangjukat lehetett hallani, vad, rémisztő csaholást, aztán megjelent a nagyobbik korcs, furcsa kénsárga színű volt, mintha egy ködös albioni regényből bukkant volna fel, az ördög kutyája, mögötte meg a német juhász, vicsorítva, nyáladzó pofával. Visszahőköltek. A kutyák szaladtak a bejárat felé, azt hitték, rájuk támadnak. Vera, a pultos leguggolt, a kislány az apja mögé ugrott, hátulról átkarolta a combját, a férfi érezte, hogy remeg. A fiú ilyenkor röhögni szokott, és csúfolódik, de most nem tette, egy ugrással a kólásrekeszek mögé bújt. A férfi tudta, ha úgy adódik, egyedül kell szembeszállnia velük. Már a szeme előtt látta a másnapi újságokat. „A hős apa szembeszállt a gyerekeire támadó fenekedekkel”. „Állati túszerdrama a kisboltban”. De nem történt semmi. A sárga kutya lefékezett, a másik valósággal belecsapódott.

Ezek basznak ránk, hallotta a háta mögül.

Prométheusz Karcsi volt az, a nyugdíjas kazánkezelő. A férfi eddig nem is vette észre, hányan vannak a boltban. Prométheusz Karcsi mellől még Volvós Zsiga bújt

elő, állandóan remegő jobb kézfejét próbálta meg lefogni a bal kezével. Más nem volt a boltban. Tehát volt a boltos csaj, a két öreg, a két gyerek meg ő. Hatan kettő ellen. Felmérte az erőviszonyokat. A két gyereket nem számította be, őket el lehet dugni a raktárba. A két öreg rokkantnyugdíjas közelharcra, futásra nem alkalmas, mondjuk, üveget dobálni tudnak. Veráról csak pletykákat hallott, hogy „abban” jó, csak válogatós, de most éppen a két kutya volt „abban”. Ha támadnak, nem sok esélyük marad.

A kutyákat egyáltalán nem zavarta, hogy nem tudnak kijönni az emberek, egyáltalán nem zavarta őket semmi és senki.

Most mit csináljunk, apa, kérdezte a fiú.

Nem tudom, mondta, azzal az unalmas, de féltő tehetetlenséggel, amelyet még soha nem érzett azelőtt.

Ezek ellen nem lehet semmit se csinálni, mondta Vera. Tegnap is itt voltak. Megpróbáltam a seprűnyéllel elkergetni őket, sikerült is, de aztán visszajöttek. Sőt a nagyobbik egyszerűen besétált, hátra ment az állateledeles polchoz, és kivitt a fogával lóbálva egy kutyaedeles zacskót, a nagyobbikból. Lefeküdt a teraszon, széttépte, evett belőle, már éppen össze akartam söpörni, amikor megjelent újra, egy másik kutyával. Egy apróbbal. Aztán megjött ez a girhedt sárga dög is, felzabálták mindet, aztán átmentek a túloldalra a hűvösbe aludni.

Hát ezek tudnak élni, röhögte el magát Prométheusz Karcsi.

Élni, élni azt tudni kell, sóhajtott fel Volvós Zsiga.

Ekkor a Whiskysre gondolt a férfi, meg a túró rudira. Ő biztosan megoldaná ezt a dolgot. Kivett két túró rudit. A gyerekek már vették volna el, amikor legnagyobb meglepetésükre az apjuk feltépte a zacskó végét. Mint egy pisztolyt, a két kutyára fogta őket. Szemből lőj, apa, kiáltottak egyszerre a gyerekek. Szemből lőtt. A kutyák rá se hederítettek. Aztán a szuka szája elé tartotta az édességet, hallott már olyan nőről, aki csak akkor tudott elélezni, ha közben evett, hátha az állatoknál is bejön. De a szukat nem érdekelte, más tájkon járt már.

Egyétek meg, mondta, és odaadta a gyerekeknek.

Apa! Ez már a kutyának se kellett, mondta a lány. Mi nem vagyok kutyák, azzal elhajította a túró rudit. Majd ha végeztek, megeszik, mondta a fiú, mintha a maga hat évével tudná, hogy egy ilyen esetben mikor van az a „végzés”.

Akkor mit csináljunk, kérdezte a férfi.

Te olvasd el az újságot, mi meg elnyaljuk a nyalókát, mondták.

Itt bent?

Túszok vagyunk, nem?

Hát azok, válaszolta.

Be vagyunk zárva, ujjongott a fiú. Luxustúszok vagyunk! Itt megvan mindenünk!

Nyalóka! Csipsz! Jégkrém! És amit mondott, oda futott. És itt van ez a kicsi buborékfúvó! A lány is csatlakozott hozzá. No meg ez az aranyos Barbika, ami cukorgolyót böfög a szájából! Meg ez a zsírégető szappan! És a mérgezett gumipók! Foszforeszkáló vízitinta! És sorolták, és nevettek, és nem érezték azt, hogy ők túsok.

A három férfi nézte a gyerekek boldogságát. Ahogy belakják a boltot. A gyerekvisítás összekeveredett a kutyák csaholásával és vonyításával, a rádió is zümmögött a háttérben halkán, megszűnt lassan a bolton kívüli világ.

Verácska, kérek egy félliteres unikumot, meg három poharat, mondta hirtelen Volvós Zsiga.

Az asztal körül ültek, éppen úgy, mintha kint a teraszon lennének. Vera kihozott a raktárból egy asztalt meg székeket. Körbeültek. Közben jöttek vevők is, toporogtak a terasz szélén, de a két kutya láttán, akik rendületlenül végezték a dolgukat, visszariadtak, no meg a táblától is, amit Vera egy darab kartonra írt, és kiakasztott: „VÁSÁROLNI CSAK SAJÁT FELELŐSSÉGRE!”

Már jó egy órája bent lehettek, amikor Volvós Zsiga kikérte az üveg unikumot.

Te cukros vagy, mondta Prométheusz Karcsi. Nem ihatsz unikumot.

Volvós Zsiga töltött, s miközben a másik két férfi felhajtotta az italt, megszólalt:

Megdugtam a feleséged.

Prométheusz Karcsi arca nyugodt maradt.

Töltött még egy kört. A fejével intett, hogy igyák meg.

Megitták.

Régen volt, mondta Prométheusz.

Tudtad?

Bólintott.

A sárga dög kielégülten esett össze a lábtörlőn. A kan egy kicsit nyaldosta a fülét, aztán eltűnt a teraszt határoló sárga hullámpala mögött.

A három férfi szótlánul ült. Elmehtek volna, de senki sem mozdult. A fiú két vaníliás-csokis croissant-nal szaladt oda a férfhoz.

Megehetjük, kérdezte.

Meg, mondta az apja.

Van még rá pénzed?

Nem mindegy, kérdezte a férfi.

Oké, akkor feliratom, és a kisfiú a felnőttek minden magabiztosságával odament a pulthoz, és azt mondta Verának, írja, kérem, a többihez.

És te? Te...? Kérdezte Volvós Gyuri.

Nem mindegy, kérdezte Prométheusz.

A férfi kellemetlenül érezte magát. Ő csak Sportért meg nasiért indult el a bolt-

ba, most meg egy valóságos túsdrámába került. Már nem a kiszabadulásukról volt szó. Két ember drámájáról. Majdnem ötven évig voltak a felejtés túsai. Prométheusz feleségét még ismerte, aranyos kis kövér öregasszony volt, mindig adott a kertjéből kaprot a kovászos uborkához. Nem tudta elképzelni azt az öregasszonyt fiatalként, amint éppen Volvós Gyurival csalja a férjét.

Volvós Gyuri töltött. Ittak. Az unikum nem volt behűtve, émelyítő, langymeleg volt az íze.

És te? Megdugtad?

Prométheusz szemébe most valami messzi fájdalom költözött.

Nem mindegy?

Ittak.

Csend lett. A kutyaugatás abbamaradt. A hullámpala mögül felbukkant a német juhász, mögötte kicsit sántítva a harmadik kutya. Lefeküdtek a sárga szuka mellé.

Volvós Gyuri kitöltötte a maradék italt. Az utolsó cseppet Prométheusznak.

Meg fogok halni, mondta. Rákos vagyok. Tudnom kell.

Mennyi van még hátra?

Három hónap, esetleg fél év. Tudnom kell!

Prométheusz Karcsi felállt, kivett a hűtőből három avasi keserűt és három doboz sört. Visszaült. Lassan kinyitotta a keserűt és a sört. A keserűt lehajtotta, ivott rá néhány kortyot. Valahova a távolba révedt. Talán a kutyákat nézte, talán a kutyák mögötti apró betonnyaralókat, amelyek a tóból kibányászott kavicsból készültek, amiket együtt építettek annak idején, kalákában, egymásnak segítve.

Hatvan évig ráért? Akkor most minek?

Először látszott valamilyen érzés az arcán.

Volvós Gyuri elkezdett zokogni, a keze remegett, talán le is térdelt volna, ha a széket hátrébb tudta volna tolni, de a csipszes állvány nem engedte, így csak az asztalra borult, nyöszörgött, krárogott, aztán könnyes szeméit még egyszer a barátjára emelte.

Tudnom kell! Anélkül nem halhatok meg.

Apa! Menjünk, mondta a kisfiú az apjának.

Volvós Gyuri könnyörögve nézett a férfira, mintha benne bízna már csak, mintha csak ő tudna segíteni rajta. Végül is író. Azok megoldottak már nagyobb rejtélyeket is.

Mennem kell, mondta, felállt, és a pulthoz ment. Holnap fizetek. Remélem, ez a három dög már nem lesz itt. Átemelte a gyerekeket a kutyákon, azok még mindig kéjesen szunnyogtak. Felültek a biciklire, és a főúton hazamentek.

Az Emmy-i lét azért jó, mert ha nem történik semmi, akkor is vibrál a levegő, nem enged el, rabul ejti a képzeleted. A nap többi része ugyanúgy telt, ahogy szokott. A férfi ült a teraszon, a gyerekek játszottak a kertben, néha megjelentek másik

gyerekek is másik férfakkal, a másik gyerekek mást akartak játszani, a másik férfiak más történeteket akartak mondani, de mint mindig, a férfi történetei győztek, és a férfi gyerekeinek a játékaikat játszották.

A gyerekek „szerelmeskutyásat” játszottak. Négy és hat év között voltak, láttak már elég szépet és szörnyűt a szerelemből, hogy tudják, mi az a valami. Egész délután ugattak, kergetőztek, mindig más viselte a sárga trikót. Az albioni dögét.

A férfiak meg a Prométheusz kontra Volvós esetet tárgyalták, ugyan mi érdeke fűződött a Volvósnak ahhoz, hogy felfedje a barátja előtt a feleségével történt affért. Ha már úgyis meghal. Búcsúajándék? De hát nem Prométheusz fog szenvedni tovább. Ő még élni fog. A találgatásnak az elfogyott unikum és a nyári felhőszakadás vetett véget.

Hallottátok a tragédiát, kérdezte Vera másnap reggel a boltban a férfit.

A férfi nemlegesen rázta a fejét, miközben próbálta megkeresni a Sportban az előző napi Hirosima–Kawasaki japán elsőligás futballmeccs eredményét. Tíz rongyot tett fel a Hirosimára kettőnyolcvanas oddsal, csak úgy csupaszon, kötés nélkül. Ha bejön, tizennyolcezer tiszta nyereség, megvan a heti költőpénz.

Szerinted az állatok lehetnek öngyilkosok, kérdezte Vera a férfit.

A férfi helyeslően bólintott, megtalálta az eredményt, három-kettőre nyert a Hirosima, ma baj már nem lehet.

Szóval igen? Én is erre gondoltam, folytatta Vera, a férfi bólintását beleegyezésnek véelve.

Miről beszélsz, kérdezte a férfi.

A két kutyát, a német juhászt és a sárga dögöt, holtan találták a vasúti síneken az átjáró mellett. Mind a kettőt pont a szíve fölött vágta ketté a mozdony. Öngyilkosok lettek.

A férfi nézte Verát, talán megártott neki a tegnapi stressz. Lehet, ő is kutyásat játszott otthon valakivel az éjszaka.

De hát nem lehet véletlen, mondta. Biztos az a harmadik kutya a halálba kergette őket. Tudod, milyen gonoszok tudnak lenni a nők. Menj, nézd meg, mondta a férfinak. Te már írtál öngyilkosos novellát.

A férfi már tényleg írt öngyilkosos novellát, volt segítője is, az apósa és egy kórboncnok barátja, csak az epikai hitel miatt, de döglött kutyákkal még nem foglalkozott soha. Egyáltalán, az állatvilágból, ha valami érdekelte, az a szaporodás és a kommunikáció, nem pedig az öngyilkosság.

Beadta a gyerekeit az egyik barátjához, aztán kibiciklizett a vasúti átjáróhoz. Az átjárótól jó húsz méterre tényleg ott feküdt a két tetem az árokparton, összetrancsírozva. De azt, hogy pont a szívük felett szelte szét a mozdony vaskereke őket vagy

nem, azt nem tudta megállapítani. Bolond vagyok, gondolta, amikor tekert visszafelé. Az országút teli van állati tetemekkel, én meg két döglött kutya miatt aggódom itt.

Kivettek vagyunk, nevetett másnap Volvós Gyuri. A bolt előtt a teraszon ültek, a reggeli nap feketén csillant meg az unikumos üvegen. Többet ne kérdezz.

A gyerekek megkapták a nyalókát, és éppen helyszíneltek. Ők voltak az Emmy helyszínelők. A döglött kutyák élő nyomait keresték.

Hajnalban a harmadikat is megtalálták, mondta Verácska. Azt is pont a szíve fölött vágta ketté a mozdony. Beteljesült a kör. Ő kergette a halálba a kant és a sárga dögöt, de nem tudott nélkülük élni. Olyanok ezek is, mint az emberek.

Lassan véget ért a nyár. Az Emmy-i tón hajnalban sokasodtak a ráncok. A férfi és a két gyerek elindult vissza, a város felé. A férfi a vasúti átjárónál lelassított. A gyerekek integettek. Sziasztok, döglött kutyák.

Ficsku Pál *(Debrecen, 1967)* Ha eltűnne, két dolog hiányozna neki az életéből. Az ikrei és a gyógyvíz. A Gyerekgyár című regényében mind a kettő benne van, ennek folytatásán dolgozik. Az utóbbi években állandó témája a lombik-lét és a családon belüli erőszak. Meg a mesék. Hét könyve jelent meg és több mint száz novellája. A Magyar Kultúra napján volt 46 éves.

Fehér Renátó

HATÁRSÁV

Vasutasok és pedagógusok szerelme,
nemzedékeken át,
a nyugati határsáv egy rövid szakaszán.
Példának mindig szorgalmas munka,
örökségnek jobbra vezérlő kudarc,
mozgásképtelen gerinccesség.
Mindegyikük jó katolikus:
sehol egy öngyilkos, se megesett lány, se alkoholista.
Csak kioktató, kisemberi dac, amire
nincs indok vagy mentség.
Mert a család csak élt, mintha lenne Isten.
Én meg magamtól tanultam, hogyan higgyek benne,
és vagyok az első, aki belekérdez
a megszakíthatatlannak hitt történetekbe,
az első, aki kíváncsi az apró részletekre,
légvételekre, horkolásokra, köhögésekre.
Mert nem lehet úgy élni, hogy *jól van, ami van,*
hogyminden megoldódik majd az együttműködéstől.

Én olyan mondatokon szoktam a beszédhez,
amiket lánykéréseken mondani kell.
Mintha másnapra úgyis mind meghalnánk,
és végre nem kéne szeretni tovább.
Ilyesmire nincs bennük semmi mértéktartás.
Ezt zsarolták belém. Ezen vesztek rajta.
És hétvégenként hiába zokogják a levesbe:
első a család. Én válaszol
megesküszöm Istenre, hogy nem látnak többet.

MAGYAR LÁNY, MAGYAR ESETTEL

Ő nem keseredik el,
nem háborodik fel,
nem is lelkesedik.
Nyugodt és kedélyes.
És nincs elpazarolni való simogatása rám,
hogymitől és minek aggodalmaskodom.
Nem undorodik, nem fél,
se üvöltözőtől, se kussolótól,
se hitegetőtől. Nem rémálmodik
kapucsgögre dőlőről, se dörömbölőről.
Nem az, hogy nem vesz, hanem
nincs róluk tudomása.
Nem olvassa el az újságban,
nem látja meg a híradóban, a moziban,
se az utcán, amíg megy le cigiért, tejért.
Ő egy szép, fiatal és szerelmes magyar.
Néhány éven belül, az egyetem után
anya akar lenni.

Fehér Renátó (Szombathely, 1989) költő, kritikus.
Jelenleg a prágai Károly Egyetem vendéghallgatója.

Karácsonyi Zsolt
ÜVÖLTÉS

Hány költő szelidült meg
végül a vágytól,
vagy ha nem attól, akkor már
csak a pénzszerelemtől?
Olcsó játéktól, nemmé
nemesült igenektől
kezdett a zamatos bor
túl gyorsan savanyodni.
Fényre kitérultakból
lettek a lépremenők és
gyorsan tompult bennük az a
késhegynyi igazság.

Hány költő szelidült meg
álságos hahotától,
nem köszönéstől, megköszönéstől,
néma kudarctól?
Hány költő szelidült meg
végül a mennyei díjtól?
Dicső hullá hajóján
éktelenebbek a foltok.

Sorra ha mind szelidül –
megvaditom magamat!

Kácsor Zsolt
AZ EGRI FIÚ

Lili testvérei november elsején ebéddel vártak minket Kaposváron, de nem jó étvágygal ettünk. Útközben veszekedtünk a kocsiban. Már nem tudom, hogy min kaptunk össze, nem is fontos. Szokás szerint semmin, bármin, minden. Félúton megálltam, kipattantam az autóból, s dühömben úgy bevágtam magam mögött az ajtót, hogy azt hittem, beszakad az üveg.
– Rohadjatok meg! – ordítottam oda az út szélén hajladozó jegenyéknek, majd fújtatva körbejártam a kocsit, bele akartam rúgni, aztán győzött bennem a pénzfélsz, még a javításra is költsek, ugyan. Lili ezalatt odabent bőgött, s átfutott rajtam a gondolat, hogy milyen nagyszerű lenne, ha most hagyna el, ha kiszállna a kocsiból, aztán elindulna a jegenyék felé, s nem látnám soha többé. Legalább nem kellene elmennünk a testvéreihez. De nem szállt ki, nem hagyott el, bőgött tovább. Csak szerezzek egyszer egy fesztővasat! Ez zúgott bennem. Hetek óta nem tudtam aludni már. Lili követelőzött, hogy feküdjek be megint a pszichiátriára, higgyem el, jobb lesz. Persze, elhiszem, hogyne hinném el, jobb lesz – mármint őneki. Csak magára gondolt, soha senki másra. Én se magam miatt kellettem neki, nem, nem magamért. Erősködött, hogy menjek kezelésre, de minek mennék, minek, minek, minek, ezt üvöltöttem, vajon minek. Három hét alatt ismét nyálfolyató zombit csinálnak belőlem, aztán hazaküldenek, s kezdődik minden előlről. Kórházból hazamenni? Pszichiátriáról egyenesen bolondokházába? Minek?

Karácsonyi Zsolt (1977, Arad) Látó Nívódíjas, Csiki László-díjas költő, a Helikon című irodalmi folyóirat szerkesztője. Legutóbbi verseskötete: Ússz, Faust, ússz! (Pallas Akadémia, 2010).

– Megőrjítesz, te őrjítesz meg – vetettem oda Lilinek, amikor visszaültem a kocsiba, de nem válaszolt, kibámult az ablakon, nem nézett rám. Ó, istenem. Ökölbe szorult a kezem.

Egy óra felé érkezünk meg Kaposvárra, s persze rögtön eltévedtünk. Lili nem volt képes rendesen mutatni az utat, képtelen volt tájékozódni még a saját szülővárosában is. A sokadik piros lámpánál állva úgy kaffogtunk egymásra, mint két acsarkodó kutya. Félórával később sőhajtozva parkoltam le a ház előtt. Nem volt kedvem a családi ebédhez. Nem volt kedvem mosolyogni. Érdeklődést mutatni. Csevegni. Kérdezni. Válaszolni. Udvariasan társalogni. Nem voltam éhes, nem voltam szomjas, nem voltam jól. Ám Lili testvérei ragyogó mosollyal fogadtak: nővére, Ágnes, és bátyja, Péter, akiknek én voltam a messzi, távoli fiú Egerből. Az egri fiú. Így emlegettek engem, s mindannyiszor elmesélték, hogy annak idején az apjukat is így hívták Kaposváron: az egri fiú. Az apjuk ugyanis Egerből került oda, benősült Kaposvárra a hatvanas években, a gyerekei már ott születtek, odavalósiak voltak, úgyhogy amikor én, az egri fiú, elvettem Lilit, ebben titokzatos, misztikus összefüggést sejtett a család.

– Lilikénket hazaviszi az egri fiú – ezt mondták az esküvőnkön, ami persze Kaposváron volt, nem Egerben, hiába ellenkeztem. Azután szerencsére ritkán találkoztunk velük. Évente egyszer-kétszer, nagyobb ünnepeken jöttünk össze. S mivel számukra a halottak napja volt az egyik legnagyobb ünnep, minden november elsején náluk voltunk ebédre. Ez sokat elmond róluk. Halottakat ünnepelni, istenem.

Azon a bizonyos november elsején ott állt a teraszon Ágnes és Péter, vidámak voltak, fecsegők.

– Á, megjött az egri fiú és becses neje – rikkantotta Péter, mire széles mosolyra húzódott a szám, és szorosan magamhoz öleltem.

– Szia, öregem, már hiányoztál – dűnnyögtem oda neki, majd Ágnes is megpuszilt kétfelől, s azt mondta:

– Sorakozó a körletben!

Ezen mindannyian nevtünk. Hajdan az apjuk hívta körletnek a családi házat, ugyanis katonatiszt volt az öreg, alezredesi rangig vitte. Odahaza szokása volt katonai szakkifejezésekkel kifejezni magát: a feleségét csellóparancsnoknak hívta, a kávé bivalytejnek, a vécét sorozatlövőnek. Halála után a család megtartotta ezeket a szavakat, sőt Egerben Lili is próbálkozott velük, de rászóltam, hogy ne csinálja. Én még az Iskola a határon sem voltam képes végigolvasni, annyira dühítenek a katonák. Nehogy már otthon is ezt a hülyeséget hallgassam a feleségemtől. Lili persze ebből is elméletet csinált, szerinte a saját agresszív

elfojtásaimat vetítettem bele amúgy ártalmatlan honvédelmi fogalmakba. Így mondta: ártalmatlan honvédelmi fogalmak. Istenem.

Az ebédlőben terítettek a nagy asztalnál, szokás szerint voltunk vagy tizenöten: Ágnes és Péter családotul, gyerekestül, a nagymama, meg persze mi ketten, Lilivel. Szerencsére pár éve már leszoktak róla, hogy a születendő gyerek után érdeklődjenek, de volt idő, amikor ezt nem lehetett megúszni. Nagyon jól főztek és gyönyörűen terítettek, erre különös gonddal ügyeltek. Mivel vezettem, nekem buzivizet töltöttek – ők az alezredes nyomán nagyon viccesen így hívták az alkoholmentes italokat –, amitől kivert a víz. De azért heherésztem.

– Buzivíz, ez jó – mondtam, s kértem, töltsenek még.

Előétel, leves, főétel, desszert, kávé, megadták a módját. Ágnes közben meggyújtott egy gyertyát, az asztal közepére tette, s azt mondta, édesapa itt van velünk. Ezen a nagymama elsírta magát, de a többiek is elérékenyültek, én pedig megfogtam a szemét törölgető Lili kezét. Láttam, hogy Ágnes és Péter észrevetted a mozdulatomat, hálás pillantást vetettek rám, de én éreztem, hogy Lili keze hideg. Szokás szerint jéghideg. Evés közben jöttem rá, hogy miért kifzetődőbb halottak napján összejönni, mint karácsonykor: ajándékokkal nem veri költségbe magát az ember. Nahát, hogy erre korábban nem gondoltam. Mindannyian a gyertyát néztük, a benzinköltség jutott eszembe, Eger–Kaposvár, az sok. Majd Péter egyszer csak azt mondta:

– Én nem hiszek a túlvilágban, de mégis olyan érzésem van, mintha édesapa figyelne minket messziről.

– Igen, igen, így van – bólogatott szipogva a nagymama, mire Ágnes is helyeselt:

– Nem lehet, hogy ne legyen folytatás. Különben mi értelme az egésznek, nem igaz?

Ezután a politikát hozta volna szóba, de a férje lepisszegte.

– Megfogadtuk tavalyelőtt, hogy ilyesmiről nem beszélünk, ugye? – dűnnyögte, majd rám nézett. Persze rám, senki másra. Mintha csak én üvöltöztem volna ugyanennél az asztalnál a választások évében, mintha csak én ráztam volna az öklömet. Úgy összevesztünk akkor, hogy abban reménykedtem, nem hívnak meg soha többé. De meghívtak. Nem lehetett őket megsérteni. Ágnesről, Péterről és Liliről lepergett minden sérelem. Milyen emberek ezek, istenem. Csak szerezzek egyszer egy feszítővasat! Ez zúgott bennem. Lopva az órára néztem, de persze észrevettké, csikorgott a fogam, amikor zavartan elmosolyodtam.

– Mindjárt megyünk, mindjárt – mondta Ágnes.

A temetőbe készültünk szokás szerint, ez volt minden évben a program: beestünk Egerből Kaposvárra, ettünk, majd kimentünk a temetőbe, s még aznap

vissza Egerbe. Egyszer sem mondták, hogy aludjunk ott, aludjunk a körletben egyszer, hogy annyi vezetés után kicsit kipihenjem magam. Milyen emberek ezek, istenem. Persze egy órába is beletelt, mire fölcihelődtünk, s elindultunk a temetőbe négy kocsival. Idegesen számolgattam, hogy mikor érünk haza, s persze majd megint sötétben, nyálkás, csúszós, novemberi utakon. A temetőnél alig találtunk parkolóhelyet, dühített ez is, de kénytelen voltam jó képet vágni a dologhoz, hozzánk is beültettek három gyereket, ott pöffeszkedtek hátul, a telefonjukkal játszottak, de közben minket figyeltek, ebben biztos voltam, s később röhögtek rajtam, biztos voltam ebben is.

Körbeálltuk az alezredes sírját. A nagymama szipogott, a három testvér pedig egymással versengve buzgólkodott a sír körül. Vázákat pakolgattak, összedték az elszáradt csokrokat, majd friss virághalmokkal borították el a szürke betont, végül piros színű mécseseket gyújtottak.

Némán álldogáltunk, mikor Ágnes hirtelen fölszisszent:

– Otthon elfújta valaki a gyertyát?

Mindenki ránézett, mindenki hallgatott, s önkéntelenül mindenki visszafojtotta a lélegzetét. Ettől olyan feszültség támadt a levegőben, mintha még az ég is összeráncolta volna a homlokát fölöttünk.

– Atyaisten – suttogta elszürkült arccal Péter, mire a nagymama elcsukló hangon közbeszólt:

– Szerintem én elfújtam... Én elfújtam, ne izguljatok, gyerekek...

De Ágnes nem nyugodott meg.

– Biztos vagy benne, édesanya? Én nem emlékszem rá, hogy elfújta volna. Ki nem állhatom a viasz szagát, emlékeznék rá, ha ott füstölt volna az orrom előtt...

– Jaj, ne csináljátok már – motyogta Lili –, inkább gyerünk, menjünk haza, nézzük meg, minek álldogálunk itt tovább, ha...

A nagymama erre fölcsattant:

– Hogyhogy minek álldogálunk itt, kislányom? Hát az édesapád annyit sem érdemel tőled, hogy...

De Ágnes nem hagyta, hogy végigmondja:

– Lilinek igaza van, anyuka, menjünk már, menjünk! A szárazvirág közé tettem a gyertyát, ha eldőlt, akkor... Jaj, menjünk már... Istenem...

Családot nem láttam még így rohanni temetőből kifelé.

A nagymamát szinte vonszolták magukkal, nem akart még menni, rimánkodott, hogy hagyják csak ott, majd visszajönnek érte, de Péter letorkolta, kár lenne annyi benzinért, valami ilyesmit motyogott neki. Én Lili kezét fogtam, éreztem, hogy egyre hidegebb, egyre hidegebb, mintha kiszaladt volna belőle

minden csöpp vér. Kocsiba vágtuk magunkat, kilőttünk, Péter száguldott előttem, de az egyik kereszteződésnél pirosra váltott a lámpa, s akkor elvesztettem szem elől, s nem tudtam, merre kell menni, Lilivel üvöltöttem, hogy mondja már, mondja már, mondja már az utat. Hátul a gyerekek kussoltak, nem mertek közbeszólni, de láttam rajtuk, hogy vissza fognak mindent mondani, ezek ilyen emberek, ilyenek a gyerekeik is. Mikor jókora késéssel befordultunk az utcájukba, már messziről elképzeltem, hogy nagy a baj, fekete füstfelhő gomolyog a körlet fölött, a járdán hatalmas tömeg verődik össze, a lángoló házat nézik, nagy a baj, s távolról már hallani a szirénákat is, jönnek a tűzoltók, de nincs mit tenni, nagy a baj, az alezreddel ők sem tudnak mit csinálni, s egyszerre csak azt hallottam, hogy a feleségem azt ismételteti, hogy tőle kitelik, tőle kitelik.

Halálában is porig égeti a házat, tőle kitelik, tőle kitelik.

Ezt motyogta.

De amikor megérkeztünk, Ágnes már kisimult arccal jött kifelé a teraszra, nincs semmi baj, intett oda nekünk vidáman, már nem égett a gyertya, anyuka tényleg elfújta.

S ekkor irtózatos üvöltést hallottam.

Lili volt az.

Kiugrott a kocsiból, ordítani kezdett.

– A kurva anyádat, te rohadék! – sikoltotta, majd a bejárati kapu mellől fölkapta a szemétszállításra kikészített kukát, s a feje fölé emelte.

– Állj meg, mit csinálsz? – kiáltottam rá, de meg sem hallotta.

– Még most sem hagysz békén? – üvöltötte, s a teli kukát rettentő erővel nekivágta a bejárati kapunak. – A kurva anyádat, te egri fiú, hát miért nem dögöltél meg, miért nem hagysz engem békén?

Nem lehetett lefogni. A testvérei gyorsan elterelték onnan a gyerekeket, s míg a feleségem hisztérikusan zokogott, én a kukát néztem, fölnyílt fedővel hevert az oldalán, kiömlött belőle a szemét. Majd valaki odaszólt, hogy nyugodjak meg, már hívták a mentőket. De nem nyugodtam meg. Csak kapjak kezembe egy feszítővasat, ez dörömbölt bennem, míg Lili rekedten üvöltözött a fülemben, miért nem döglesz meg, ezt üvöltötte, miért. Hetek óta nem aludtam, javában lángolt, füstölt, tüzesen tajtékozott fölöttem az ég, csak kapjak kezembe egy feszítővasat, nem lehetett lefogni már.

Kácsor Zsolt (Eger, 1972) író, újságíró. Debrecenben él.
Legújabb kötete: Rettenetes Vlagyimir (Kalligram, 2012)

Kabai Csaba

A KAMASZ

Barátjuk,
a felesleges úr,
vagy talán kamasz,
borozott és borzongott.
A játéknak, úgy tűnik, vége lett.
A társaság fintorgott,
barátjuk fetrengett és berzengett.
Arcán nem rothadó vigyor;
fogyott,
de mindig újjá lett a bor.
Hiába, ilyen volt az a kor:
rímek nélkül is patetikus.
Barátjuk egy idő után
földöntötte poharát. Nevetett,
földön fetrengett a cinkos vörösbor.
A szemében is cinikus vörösbor,
az arcán is ott röhögött a vörösbor,
a torkán át rőfögött a vörösbor;
talpakon ragacsos vörösbor.
Az estének vége lett.
A lányok hazaindultak,
ma senki sem kísérte őket;
szoknyájukat leengedték –
fölragyogott az utca.
A férfiak és a kamasz elaludtak helyben.
A játék, amiért este még lelkesedtek,
és ami végül meghiúsult,
reggelre kínosan nevetségesnek tetszett.
Szégyellték magukat, de nem a kamasz.

Kabai Csaba (Miskolc, 1979) költő, író, fordító.

Nyerges Gábor Ádám

KÖZEL S TÁVOL

Nem volt már rég semmi, senki,
nem volt mit méltón viselni,
s mint már a földben félbemaradt hagymák,
hogya a növést abbahagyják,

lettünk idegen egymástól
egyszerre túl közel s távol
ültetett csemeték, akik már hagynák,

hadd tenyészhessen szabadon
rajtuk az élet vagy a gyom,
de már belülré jutottak a hangyák.

Nyerges Gábor Ádám (Budapest, 1989) Az Apokrif főszerkesztője.
Legutóbbi kötete: Számvetésforgó (2012)

DISZNÓVÁGÁS METADONNAL

Ármin akkoriban sírkövekből akart meggazdagodni, száz év garanciát vállalt gombásodás ellen, egy délutánon teleragasztotta a temető környékét a hirdetéseivel, de másnap hajnalban már az összes cetlijét letépkedték, Ármint pedig megfenyegették, hogy ha még egyszer meglátják a temető környékén, akkor megölik, márpedig kevés kellemetlenebb érzés lehet annál, mint amikor anélkül ássa el a testedet egy sírköves, hogy korábban sírkövet csinált volna neked. A sírkövesnek nem ez a dolga, ha azt akarod, hogy szakszerűen ássanak el, akkor sírásókkal érdemes összeveszni.

Emellett egy légvárat adott bérbe, amit a kisbuszában tartott, ennek összehajtogatásához hívott segítségül a disznóvágás előtti nap délutánján. Helyet kellett biztosítsunk a teknőnek, amiben másnap a feldolgozott sertést terveztük a fővárosba szállítani Borsodból. A légvárat hanyagul gyúrte be pár nappal korábban a buszba egy vecsési rendezvényt követően, nem volt ideje kipróbálni belőle a levegőt és összehajtogatni rendesen. Kóvályogtunk Budán, megittunk pár sört Ármin törzshelyein, aztán visszaültünk a kisbuszba és kerestünk egy parkolót. Ármin a Külügyminisztérium főbejárata előtti széles és üres parkolóterületet tartotta a legalkalmasabbnak erre a célra, ott terítettük ki a légvárat a busz mellé, ott tapostunk és fetrengtünk rajta, hogy kipróbáljuk belőle a levegőt.

Jött a biztonsági őr, de Ármin olyan határozottsággal mondta neki, hogy azonnal végzünk, hogy rögvést visszamászott a bódéjába, mi pedig feltekertük a légvárat és betettük a csomagterbe. Még este elindultunk. Ármin, Jenő, Wolf, egy félszemű husky, a teknő, a légvár, és én. Ahogy kiértünk a sztrádára, Ármin megállt egy Lukoil kútnál és vásárolt magának a shopban vodkát és füstölt halat, ezeket fogyasztotta, miközben tovább vezette a kisbuszt. Félóránként benyúlt az aprótartó rekeszbe és bekapott egy szem metadont, mintha csak valami cukorkát szopogatna, aztán leöblítette vodkával, így volt Ármin éppen leszokóban a heroinról, amihez kellemes programnak találta a disznóvágást, egy kis vidéki kiruccanást, korai kelést, üdítő pálinkázgatást és vérzabálást.

Hajnalban levágtuk a disznót. Ármin, aki korábban nem vett még részt hasonló eseményen, nagyon megsajnálta a disznót, nem bírta nézni és hallgatni a haláltusáját, és ijedtében még gyorsabban ette a metadont, a feldolgozásban pedig nem volt hajlandó részt venni, itta a söroket és a pálinkát, és egyre rosszabbul érezte magát. A teknő eközben megtelt hússal, és délután kettőre készen álltunk, hogy visszautazzunk a fővárosba.

Fogtuk a teknőt és becsúszattuk az összehajtogatott légvár mellé, majd gumipókok segítségével a magasba feszítettük, hogy Wolf ne férjen hozzá, ha nem bírna magával azon az igen kellemesnek ígérkező száznegyven kilométeren.

Ármin már a 3-as úton szédülni kezdett, mert agyának opioid-specifikus receptoraihoz nem kötődött tovább a metadon hatóanyaga, amit úgy is szokás fogalmazni, hogy elfogyott a metadonja. Betett egy AC/DC-kazettát, hogy majd attól jobban lesz, de nem lett jobban, viszont Wolf kifejezetten rosszul lett tőle, hangulatának javítására pedig leginkább a serteshús megközelítését látta kézenfekvőnek, aminek elhárítására indulásunk előtt engem bízott meg Ármin. Ott ültem a kisbusz jéghideg alumíniumpadlóján, és szorítottam Wolf nyakörvét, miközben Ármin egyre többször hajtott át a másik sávba, és erről egyre kevesebbszer vett tudomást, Jenő pedig csak itta a sört és nevetgélt az anyósülésen. A helyzet a sztrádán sem változott, és miután harmadszor sűröltük a szalagkorlátot, Jenő megkérdezte Ármint, hogy nem inna-e egy kávé, de Ármin nem ivott egy kávé, hanem két kávé és két energiált ivott három benzinkúton, és még az út felénél sem tartottunk, én pedig csak szorítottam az egyre idege-sebb és éhesebb huskyt, akit már ott láttam lakmározni a baleset helyszínén, három szörnyethalt idióta mellett egy szétroncsolódott kisbusz rakterében, ahogy kapkodva válogat a finomabbnál finomabb falatok közül, és őrzi a húst, és nem engedi oda a holttestekhez a mentősöket, akik átadnak majd a kórháznak, aztán a temetkezési vállalatnak, a sírásónak, már láttam Ármin fenyegetőit, ahogy

a száz év gombásodás elleni garanciával készülő sírkövemre vésik a nevemet, aztán meg azt is láttam, hogy Wolf gondol egyet, és mint a májas hurkát készítő nagymamik, belenyal a vérembe, miközben az oldalast rágcsálja, elmosolyodik, majd nyal hozzá egy kis agyvelőt, aztán jóllakottan elfekszik a légváron.

Mindez könnyedén bekövetkezhetett volna, ha Ármin nem elég fegyelmeztett, és nem hívja fel a dílerét a negyedik benzinkútról, hogy heroint rendeljen tőle, de mivel pénzünk már nem volt, Ármin sertéshúst ajánlott a dílernek, aki ugyan először vonakodott elfogadni az ajánlatot, de később belátta, hogy muszáj elfogadnia, hiszen a dílernek segítenie kell a kuncsaftjain a nehéz napokon, és akkor ültünk ott a buszban és vártunk, amíg be nem csikorgott a parkolóba egy Érdről érkező neonzöld Volkswagen, ami nem sokkal később szűzermével és oldalassal és májas és véres hurkákkal felpakolva hajtott tovább, Ármin pedig alágyújtott az alufóliának, és pár perccel később már nyílegyenesen haladtunk tovább a sztrádán, mert még aznap éjjel el akartuk készíteni a páclevet.

Pál Sándor Attila

A NAPFOGYATKOZÁS

Nyolcvanvalahány évesen fogsz meghalni. Egy tanyán fogsz élni a szentlászlai úton, nem messze az erdészháztól, az erdő mellett, egyedül. Utolsó éveidben is jól tartod majd még magad, sőt, halálod pillanatáig. Senki nem érti vagy tudja az okát, hogy öregségedre mért maradtál egyedül. A halálotat a korodnak tudják majd be. A tanyajáró talál rád egy októberi, napos reggelen a verandán. Elaludtál, és nem ébredtél fel. A faluban harangoznak majd, kérdik egymástól az emberek, ki a halott. Lesznek, akik tudják a nevedet, de hogy ki voltál, mi voltál, nem. Egy-két öreg tudja majd, hogy Pál-fajzat volt, meg tanárember volt. A következő, Magyarországról látható teljes napfogyatkozásról pár évvel maradsz csak le. Kettő minden bizonnyal nem fér bele egy ember életébe. A napbanéző szemüveged hol lehet. Még le kell élned hatvanvalahány évet.

Gerlóczy Márton (Budapest, 1981) író. Legutolsó kötete: Check-in (Scolar, 2012).

AZ ÁLOMFEJTÉS

Elmondom egy álmomat. Tízéves lehettem, mikor egy éjszaka arra ébredtem, hogy nem látok. Kerestem a redőnylyukakon bevilágító utcai lámpa fénypontjait a párnámon, de egyet sem találtam. Meresztgettem a szemem, hátha megszokja a sötétet. Minden mélységesen fekete volt. Az arcomat tapogattam aztán, megnyomtam a szemem. Azt a játékot kezdtem el, ami abban a helyzetben nem volt az: nyomtam mindkettőt, mire mindenféle színváltó galaxisok kezdtek villózni a szememben. Sok időbe telt, mire kinyitás után újra kitisztult a kép. A színek után újra a sötét. Könnyes lett a szemem, kezdtek kétségbeesni, mikor az emeletes ágy egyik létrafokán megcsillant a lakk. Hirtelen beláthatóvá vált az egész szoba, a szekrények, a torz ruhakupac, a könyvespolcunk, anyu üres fotelágya (apu nem volt éjszakás aznap). Álmomban aztán annál a lépcsőfoknál tűnt fel az agyaras, csupas, barna szörnyarc, fejfelé lógva a felső ágyról. Nagyon megijedtem. Tízéves lehettem. Nagyon remélem, hogy öcsémet nem bántotta.

Vámos Miklós

VISSZATÉRŐ

(raktáron maradt álom)

Behívtak katonának, órák óta várok ezen a kockaköves folyosón, kezemben a téglá formájú, nyomtatott parancs, a hátoldalán a millenniumi emlékmű színes fényképe látható, sose gondoltam volna, hogy a behívó ilyen anzikszkártyaszerű; miért éppen a Hősök terét nyomták rá? – Árpád, Előd, Ond, Kond, Tas, Huba, Töhötöm, plusz oldalt az összes királyok, fönt a pálmaágas békespiné, csodálkozom, tudomásom szerint a pálmaágas békespiné a Gellérthegyen van, a felszabadulási emlékművön, nem pedig itt, a vezérek gyűrijében, mindegy, hamar túlteszem magam e bökkenőn, arra gondolok, hogy nyilván kerületenként más-más képes levelezőlapot kapnak a sorkötelesek, kedves figyelmesség a néphadsereg vezérkarának részéről, majd a csatatéren elő-előhúzó zubbonyom zsebéből a gyűrött behívót, s bús sóvárgással nézem a hét vezér paripáját, buzogányát, kacagányát, hogy eszembe juttassa gyerekkoromat (kétsaroknyira laktunk a Hősök terétől), véletlenül épp nálam van egy régi fénykép: állunk apával a törzsszövetség főnökeinek tövében, mindketten vadonatúj orkáncabátban (apa hozta első – s utolsó – külföldi útjáról, Bécsből), kezünk egyforma mozdulattal süllyed a zsebünkbe, két komoly férfi a tavaszi délután (a túlexponáltság) vakító fényében –

Türelmetlenül topogok, szándalom sarka csiszolja a szeméretlenül síkos kockakövet, talán vikszelik? Hú, de keskeny ez a folyosó, és hú, de magas, mérhetetlen messzeségben imbolyog a bádogtányéros lámpa, finoman rángatja a huzat; végre a nevemet kiáltják, föltáruul egy eddig észrevétlen tapétaajtó, boltozatos benyílón át jutok a kupolaterembe, legnagyobb meglepetésemre itt éppen a híres Fukó-ingakísérletet végzik (Foucault ezernyolcszáznegyvenkilencben a párizsi Pantheon kupolájába függesztett ingával bizonyította, hogy a Föld forog, e história – Bán tanár úr szárnyaló előadása nyomán – sokáig izgalomban tartott, otthon ingát akasztottam a csillárra, ám a szőnyegre szórt hintőporban egyszer sem jelent meg a várva várt csillagábra). Kővékés, meztelen férfi himbálódzik, fejfelé lóg a spárgán, kinyújtott kezével vonalakat húz a követ borító homokba, neki sikerült, világosan láthatóak a képzeletbeli kör átmérői, hm, semmi kétség, mégis mozog a Föld. Öt katonatiszt figyeli árgus szemmel a kísérlet alanyát a fehér lepellel takart asztal mögül, hadnagy, főhadnagy, százados, őrnagy, alezredes, utóbbinak olyan sárga a bajsza, mintha homokot kent volna rá, tudja-e maga, honvéd elvtárs, kérdi az ingó embertől, hogy a jobb lába hét centivel rövidebb a balnál? Tudom, morogja amaz düllelt nyakkal, engedjenek le –

Én következem, már meztelen vagyok, három közkatona ront rám, ketten tartanak, míg társuk a lábamra hurkolja a kötelet, túl vékonynak nézem, aggodomaskodom, vajon elbír-e. Tessék lengeni! – parancsolja az alezredes, én igazán igyekszem, sután rángatózom, öt fordított arc mered rám, rosszálló pillantásokkal, végül a sor szélén könyöklő hadnagy elveszti a türelmét, belém rúg, na, mostan gyönyörű ívben ingok, ujjaim kottavonalat rajzolnak a homokba, a mutató kivételével a többi behajtom, nehogy elrontsam az ábrát, hm, a fütym összevissza lóbálódzik, alulról sajátos látvány, nagyobb baj, hogy a húsonba mar a spárga, csikorgatom a fogamat, már nem tarthat soká; tudja-e maga, honvéd elvtárs, kezdi az alezredes, hogy a jobb lába hét centivel rövidebb a balnál? Hát nekem is? – csurog rólam a víz, szerintem tévedés, no de kussolok, talán evvel kiszuperálnak, habár állítólag nagy a szigor, már a vakokat is behívják, majd meglátjuk; végre-valahára leeresztenek, dörzsölöm véraláfutásos bokámat, int a hadnagy, hogy foglaljak helyet, szék nincs, a homokba kuporodom, fenekem vágatába nyomakszanak az érdes szemcsék. Az alezredes papírokat böngész, maga tehát érettségizett, s azóta nem dolgozik, tehát munkakerülő, tehát ingyenélő here, igen? Szemérmemet a tenyeremmel takarom, bólogatok és csóválom a fejem egyszerre, tudniillik az a helyzet, hogy én egyetemre jelentkeztem, a bölcsészkarra. És? – az alezredes türelmetlenül malmozik a fehér lepel ráncain –

A tesztet a fölismerhetetlenségig összevissza firkálva adtam be, ilyen az én formám, harminc perc alatt kitöltöttem, csak aztán a magam gondos módján még tizenhatszor átolvastam, egyre tétovábbban töprengve, vajon tényleg Eötvös írta A falu jegyzőjét? Karinthy harminchétben vagy negyvenben halt meg? higgye vagy higgye? hagyja vagy hagyja? bilabiális vagy affrikáta vagy spiráns, vagy...? Közben a szomszédom – csontsovány, fekete lány – kétségbeesett fintorokkal és segélykérő cédulákkal zaklatott, válaszaimat boldog mosollyal nyugtázta, ne örülj, gondoltam, már az is kétségesnek tűnt, hogy a Toldi Arany János műve vagy tán Petőfié? istenem, a Toldi, amelyből három önképzőkori dolgozatot írtam, s kettővel arany oklevelet nyertem, istenem... A fogalmazványt (Optimista vagy pesszimista Madách: Az ember tragédiája?) piszkoztatban hamar megcsináltam, viszont a tisztázást mindig újra kellett kezdenem, mert jutott eszembe számtalan szebbnél szebb gondolat, amit kihagytam, a fekete lány hóna alatt rettenetes izzadságfoltok a fehér blúzon, odavonzzák a szemem, rólam is dől a víz, s míg állni látszék az idő, már jöttek összeszedni a dolgozatokat, kénytelen voltam odaadni a piszkozatot, milyen barom vagyok, örület. A szóbelin bedobtam apait-anyait, szakcikket és monográfiákat idéztem, melyek nem tartoztak az anyaghoz, villogni akartam olvasottságommal, észre se véve, mennyire idegesíti a bizottságot önértékes tudálékosságom, azok ott hárman voltak, természetesen civilben; tizenkilenc pont, ámde sajnos helyhiány miatt mégis elutasítva, fellebbeztünk, apám kihallgatást kért a miniszterhelyettestől, valami Vieltechnik vagy Mehrtechnik elvtárs fogadta, hogy ő a titkár, tessék nyugodtan beszélni, majd referálok a főnökömnek, és apám beszélt, nyugtalanul, hogy az ő fiát tizenkilenc ponttal se vették fel, ő csak egyszerű jogász, nincs protekciója, van viszont súlyos szívbaja, s úgy szeretne meghalni (egy év múltán tényleg...), hogy a fia sínen legyen, ez ugye érthető? méltányolható? A titkár ígéretet tett, hogy fölvesznek engem a miniszteri keretbe, augusztusban kapunk értesítést; már szeptember harmadika van, de még mindig semmi, hát erről van szó –

Az alezredes ujjai kánkánt járnak, gyerünk, megkukult maga? tehát miért nincs munkaviszonya? Hebegek, hiszen most magyaráztam... tudniillik a választ várjuk... vagyis... Az őrnagy hirtelen föl pattan, ne bősziítsen, katona! egy büdös szót se szól! azt hiszi, passzív rezisztenciával kivonhatja magát a katonai szolgálat alól? ismerjük az ilyen alakokat, éhségstrájk meg beszédstrájk, vigyázzon, mi jó emberek vagyunk, de tudunk ám másképp is beszélni! amilyen az aggyonisten, pont olyan a fogaggyisten! megzavarom, hogy leszakad a töke! Vigyázz!!! Fekügg!!! Vigyázz!!! Fekügg!!! Vigyázz!!! Pattogok,

hasra, föl, hasra, föl, száll a homok finom pora, csípi a bőrömet, megőrültek ezek? mit akarnak tőlem? szaggatott lihegésem visszhangzik az öblös kupolában, elvesztem az eszméletemet –

Megint törökülésben csücsülök, a bizottsággal szemközt. Van ám itt más probléma is, mondja az őrnagy, nedves, nyomdailatú mozaikképet pöccint elem, szétfolyó férfiarc. Ismeri? Nem... azt hiszem. Hiszi vagy tudja? – dörgi az alezredes, nyelem a takonyízű verejtéket, hagyjanak már békén, motyogom remegő szájjal. Haha! – az őrnagy ökle durran az asztalon, csak hogy ezt az embert megölték, barátocskám, úgy bizony, a gyilkosság nem maradhat büntetlenül, azok az idők már elmúltak! mi a törvényesség talaján állunk, hát tessék nyilatkozni! Miről? – kérdem zúgó fejjel, az alezredes az arcomba irányítja az asztali lámpa fénysugarát, bevallja-e ön a fent említett cselekményt? Riadtan gyötröm az agyamat, a mozaikportré vonásai haloványan emlékeztetnek valakire, főleg az áll szögletes formája s a járomcsontok jellegzetes boltozatai. Ezerkilencszáznegyvennyolc december tizenhetedikén, olvassa az őrnagy az iratokból, a Pécs közelében lévő Sikondán követték el a büntettet, íme – újabb fényképeket mutat, homályos fölvételek, a mozaikportrén látható férfi dulakodik egy pincelejáratnál, barna ruhás alakokkal, és én tisztán hallom a két rövid géppisztolysorozatot –

Na de kérem, mondom fölvidulva, hiszen ez kizárt! akkor még nem is élttem, ötvenben születtem (tény)! Hiába, a név egyezik, mutatja a hadnagy, táncolnak a betűk a szemem előtt, az apám adatait gépelték a jegyzőkönyvbe, minden stimmel, ő volt az! – nem tudom, örüljek vagy sírjak, apa sosem beszélt azokról az évekről, amikor a belügyben dolgozott (a Rajk-per után menesztették, kizárták a pártból is), nem, az én apám nem gyilkos! – hadarom rekedten, aha, tehát bevallja, csap rám az alezredes, de hogy vallom, semmit se vallok! – üvöltöm én, azok ötven egyszerre verik össze a tenyerüket, nyo-mon-vagyunk! – zengik kórusban, de kérem, makogom nehezen forgó nyelvvel, semmit sem tudok, és különben is, apám már régen meghalt, mit akarnak? – ebben a pillanatban döbbenek rá, hogy hiszen én jogi kart végeztem (a sikertelen bölcsészkarai fölvételi után egy évig nyomdász voltam, majd jelentkeztem a jogra, apám tanácsára s a saját sértettségem következtében, aztán tizenegy hónapig katonai szolgálatomat töltöttem Kalocsán, mint egyetemi előfelvett, következtek a tanévek, hetvenötben szereztem diplomát, tehát e kihallgatáson hirtelen hét esztendőre öregedtem), elvtársaim, én... Magának nem vagyunk elvtársai! – bögi az őrnagy, mert maga nem párttag (tény), hanem gyilkos avagy gyilkosnak fia, ami egyre megy! Frászt

megy egyre, ordítom dühtől vörösen, utoljára a Werbőczy-féle Hármaskönyv (Tripartitum) büntette az apák vétkéért a fiakat, különben is már rég elévült az egész! Amazok ritmusra csóválják a fejüket, e gyilkosság nem évül el, védekezésének betérjesztésére háromnapos haladékot kap, a tárgyalást ezennel fölfüggesztjük! – talpra szökkennek, szól a Himnusz és a lélekharang –

A ruhámat nem kapom vissza, persze, mostantól katona vagyok, egyenruhában kell járnom, éppen ezért meztelenül lépek ki a kapun, szégyenlem magam, a villamoson a peron sarkába húzódok, senki sem törődik velem. A Péterfy Sándor utcai kórházba igyekszem, ahol apa meghalt (hatvankilencben), igaz, ennek sok éve már, de talán még ott lesz. Kicsit izgulok, beereszt-e a portás, mert nincs egy fillérem se, és így, katonai meztelenségben...? – ám a vasutassapkás férfi tisztelegve nyitja a kaput, második emelet, hármaskörterem, kedves bajtársam, mondja szolgálatkészen. A lift rossz, fölbaktatok, a duplaszárnyas fehér ajtó nyitva, ohó, szerencsém van, apa integet a sarokból, ül az ágy szélén, almakompót eszik, konzervesüvegből, haja az égnek áll, tarajba gyúrta a párna, pontosan így nézett ki a boncterem rekeszében is; szevasz, apa! – homlokon csókolom, savanykás íz, émelygős illat, mindegy, beszélünk kell –

Apa hátradől, igazítsd meg a párnámat. Kérés nélkül is így tennék, hozzászóltam már, apát a kórházi kellemetlenségek közül leginkább a vaskos, süppedékeny párnák zavarták, akartunk behozni otthonit, nem engedte, csak semmi feltűnés. Mutatom a mozaikportrét s az elmosódott fotókat, apa hunyorogva vizsgálja a képeket, persze, nincs itt a szemüvege, kiadták annak idején a boncteremben, anya őrizi a komód fiókjában, a családi iratok között. Apa vonogatja a vállát, nem is tudom. Hogyhogy nem tudod? gondolkozzál! Apa a szája szélét nyalogatja, a plafonra bámul. Mit csinálsz? Gondolkodom, fiam, ne zavarj –

Nézem az üres ágyakat, különös, hogy apán kívül senki sincs ebben a szobában, annyit cikkeznek a lapok a kórházak zsúfoltságáról, néhol még a folyosón is betegek hevernek. Nem emlékszem, mondja apa tompán, sok zavaros ügy volt akkoriban, egy biztos, én mindig a törvényesség talaján álltam, a legnehezebb időkben is, erre mérget vehetsz. Erre mérget vehetek, ismétlem búsan (apa szavajárása volt ez), de kérlek szépen, engem börtönbe csuknak, próbálj kisütni valamit! Apa szipog, peches eset, fiam, nem tehetek róla. Nem tehetesz? – agyamban dobol a vér, de sose meséltél arról, hogy mit csináltál a belügyben, miért higgyek neked? Hát ne higgyél, mondja apa tárgyilagosan, karcos hangja lehűt, könnyörogve kérlelem, erőltesse az agyát, hiába, csak annyit sikerül fölidéznie, hogy tényleg volt valami efféle izé, pincegyilkosság, elégedj meg ennyivel, ha eszembe jutna, akkor se beszélhetnék róla, esküt tettünk a titoktartásra, érted?

Csak még egy szót mondjál, apa, egyetlen szót, ami nyomra vezet, súgd a fülembe! – szorítom a kezét, pálcikává soványodott ujjai nyirkosak, végre moccan a szája: Bresztlitovszk! – leheli (A Breszt-Litovszkban kötött béke körülményei és következményei, ezt húztam a szóbelin, amikor a jogra fölvételeztem). Mi az, hogy Bresztlitovszk? – kérdem bambán, apa ráncolja a homlokát, így hívták az áldozatot... vagy az elkövetőt... vagy a falut... vagy a kirendelt nyomozót... vagy a koronatanút... vagy a belügyminisztert –

Látom a kórház négyszögletes, keramit kockás udvarát, a tűzfalnál áll az akasztófa, körötte az öt katonatiszt, az őrnagy türelmetlenül integet, hogy jöjjenek le azonnal, csak rám várnak, gyomrom hatalmasat rándul, atyavilág, ezek itt fölkötnék engem! de uraim, elvtársaim, hát még ítéletet se hoztak! – sikoltom, már a bitó alatt vagyok, fejem fölött hintázik a hurok, kezem-lábam gúzsba kötve, peregnek a dobok, apa leselkedik az ablakból, a kopott csipkefüggöny mögül, a hóhér nyakamra szorítja a kötelet, halál a fasisztákra! vinnyogom mutálós kamaszhangon, éljen a független demokratikus Magyarország... Pakk, bevégeztetett, kirúgták a sámlit, halk nyisszanással válik el a fejem a törzsem-től, odafönn lóbálódzik, míg én a hideg kőre zuhanok, hm, de mivel látok? hiszen a szemem a fejemen maradt! –

Vámos Miklós *(Budapest, 1950)* magyar író és édesapa, melleleg hazánk minden irányú reménysége. Sok könyve közül a legutolsó a Szitakötő című regény.

FINUME

Dario Šarec

A NEVEM SHELLY

Fordította Barlog Károly

Henry a harmincnegyedik születésnapját ünnepelte, éppen az ajándékát bontotta ki, melyet a munkahelyi sráctoktól kapott. Miután széttepte a díszes csomagolást, elolvasta a doboz feliratát.

Shelly – ez állt rajta.

Felfújható guminő volt. Henry zavartan forgatta kezében a dobozt.

A srácok nevetésben törtek ki, amikor meglátták kétségbeesett arckifejezését. Aztán vicces megjegyzéseket tettek a babára.

– Na, mihez kezdtek Shellyvel, ha mi leléptünk? Elmentek moziba? – kérdezte szarkazmussal Dick, a többiek dőltek a nevetéstől.

– Ha nincs kedvetek moziba menni, akár otthon is maradhattok, és kényeztetetitek egymást. Aztán meg... ki tudja... – tette hozzá Bill, a többiek pedig ismét megszakadtak a röhögéstől.

– Csak... óvakodnod kell a nemi betegségektől – súgta Paul –, Shelly elég *tapasztalt* lány már.

Ekkor mindnyájan nevetésben törtek ki, amely legalább öt percig tartott.

Négyórányi élcélődést követően (melynek középpontjában Shelly és Henry állt), na meg töménytelen mennyiségű alkohol elfogyasztása után, végül mindenki elindult haza.

– Lehet, hogy ezzel majd összejön végre valami, mert ez nem tud tőled megszökni! – szólt vissza Frank az ajtóból, a többiek pedig, természetesen, hahotáztak.

Henry becsukta az ajtót maga mögött és hatalmas megkönnyebbülést érzett. Belépett a konyhába és szemügyre vette a rumlit maga körül. Rendetlenség mindenhol.

Az asztallal kezdte. Először összeszedte az üvegeket és a poharakat, majd az edények következtek.

Amikor végzett, felbontott egy sört, leült az ágyra és bekapcsolta a tévét. Végigkapcsolta a csatornákat, és megállt valami filmnél, melyben Chevy Chase a családjával vakációra megy, és út közben számos kalandon és kellemetlenségen esnek át.

Nézte a filmet egy darabig, majd átment a konyhába még egy sörért. Kinyitotta, és elindult a kanapé felé, amikor a földön észrevette a dobozt, amelyen ez állt: Shelly. Felszedte a földről, és leült a kanapéra.

Kivette a használati utasítást a műanyag tasakkal együtt, amelyben Shelly volt. Elolvasta az első, a második és a harmadik lépést, részletesen elmagyarázták, hogy elsőként ki kell venni a bábút a tasakból, majd fel kell fújni levegővel, fújni, egészen addig, míg elő nem bukkannak a lábak.

Ezután elővette Shellyt, és elkezdte felfújni. Majd miután befejezte, maga mellé helyezte a kanapéra.

Szőke haja volt, latexmellbimbói és két lyuka – a száján és a lába között.

Az arckifejezése valahogy olyan zavart, elveszett volt. Talán egy kicsit bugyuta is. Emlékeztette őt a volt barátnőjére, Brendára.

Ült mellette és itta a sörét, hébe-hóba rápillantott. Majd gyengéden fölemelte a kezét, átkarolta Shelly nyakát.

Együtt nézték, ahogyan Chevy Chase egy hatalmas úszómedencébe zuhan, miközben csak egy pár fehér zokni van rajta.

Később Henry hozott egy takarót, és magukra terítette. Fejét Shelly vállára hajtotta, és gyengéden megcsókolta a nyakát.

Hiányzott neki egy nő, hiányoztak neki az érzéki pillanatok. Nem feltétlenül szerelemre vágyott, és az azzal járó rituálékra.

Fölé hajolt, és a szájába tolta a nyelvét.

Később levetkőzött, és a mellbimbókat kezdte ostromolni, majd pedig lecsusszant a lábak közé. Amikor végeztek, elszívott egy cigarettát, és elvitte Shellyt a fürdőbe, hogy megmossa őt. Megtöltötte a kádat, és a bábuval együtt ő is bement a vízbe. Megmosta a haját, majd a hátát, végül az egész testét.

Többé nem volt egyedül.

Megint volt valakije, akire vigyázhat.

Másnap a munkahelyén hallgathatta az idétlen vicceket Shelly *szívőképességéről* és kettejük házasságáról, amelyből nem lehet gyerekük. Ezen már csak mosolygott, és várta a három órát, hogy leléphessen a munkahelyéről és újra láthassa őt.

Hazafelé menet megállt egy üzletnél és vett csirkét, salátát, krumplit és gombát. És vett *neki* egy rövid, fekete ruhát, amit majd a vacsorához felvesz.

Hazaérve kinyitotta az ajtót, belépett a lakásba és az ajtóból elkiáltotta magát:
– TALÁLD KI, MIM VAN A SZÁMODRA!

Belépett a nappaliba. A mosoly lefagyott az arcáról. Shelly nem volt a kanapén, ahol tegnap hagyta. Megnézte a padlón is, hátha leesett, de nem volt ott. Átkutatta az egész lakást, de sehol sem találta.

Leült a kanapéra, rágyújtott, és hosszú-hosszú idő után elsírta magát.

Azután meghallotta a víz csobogását a fürdőszobában, és egy pillanat alatt talpra ugrott.

A fürdőszoba ajtaja kitárult, és az ajtóban hamarosan megjelent ő.

Shelly.

Az ő felfújható bábuja.

– Helló szivi! – szólította meg kedvesen.

– Jó sokáig kimaradtál.

Henry vetett rá egy pillantást, majd szemei lecsukódtak, és teljes testsúlyával a földre zuhant.

Kinyitotta a szemét, és körülnézett.

A kanapén feküdt, gondosan betakarva. Shelly ott ült mellette, és figyelte őt. Amikor ezt észrevette, hirtelen felugrott.

Ettől megszéduült, és egy kicsit tántorogni kezdett.

Shelly a segítségére sietett, hogy megtartsa, majd visszavezette a kanapéhoz.

– Szegénykém, kis híján megint elájultál – suttogetta a fiú fejét simogatva.

– T-te... teee... Ez hogy lehet? – motyogta megrettenve.

– Nem tudom... Ma reggel felébredtem, és élő voltam. Nem tudom, hogyan. Csak annyit tudok, hogy felébredtem és szörnyen hiányoztál nekem.

– De... de ez... lehetetlen.

– Nem az, látod, hogy nem... Itt vagyok. A szerelmünk keltett életre.

– Én... én megőrültem... Ez nem normális. Totál bekattantam...
– Ne aggódj! Az a fontos, hogy itt vagyunk egymásnak.
– Csak ez a fontos. Én és te – válaszolta, és gyengéden megcsókolta.
Csókolóztak, és nem sokkal később az ágyban kötöttek ki. Amikor végeztek, Henry cigire gyújtott, és Shelly is kért egyet.
Henry nevetni kezdett.
– Mi van, drágám? Mi olyan vicces?
– Most szeretkeztem egy bábuval, érted, egy *bábuval*, és most meg fogom gyújtani a cigijét. Ha ez nem vicces, nem tudom, mi lenne az – mondta, és megint felnevetett.
Shelly ránézett, majd lesütötte szemét.
– Mi a baj? – kérdezte Henry.
– Én nem vagyok bábu – válaszolt – én Shelly vagyok. A nevem Shelly!

Henry és Shelly már vagy egy hónapja együtt voltak, és primán érezték magukat. Henry egy alkalommal észrevétlenül kivitte szeretőjét az épületből, és kocsikáztak a városban.

Senkinek nem beszélt erről, de legyünk őszinték, senki sem hitt volna neki. Éppen ezért kettejük kapcsolatáról csak ők maguk tudtak.

Amikor vendégek érkeztek, Shellynek el kellett rejtőznie a szekrényben, Henry pedig igyekezett minél előbb túl lenni az egészen. Utána belopódzott Shellyhez a szekrénybe, és ott szeretkeztek. Olyan volt ez, mintha valami tiltott dolgot cselekednének, akárcsak Rómeó és Júlia, akik szerették egymást annak dacára, hogy nem volt szabad.

Sohasem veszekedtek, mivel Shelly tökéletes nő volt. Soha semmi nem idegesítette őt, sohasem tett Henrynek szemrehányásokat, és teljesítette minden kívánságát.

A szex pedig fenomenális volt!

De nemsokára minden megváltozott.

Henry egyszer valamivel később ért haza a munkahelyéről, mint szokott, Shelly pedig szétzúzta a lakásban fellelhető összes edényt.

– HOL VOLTÁL? HOL VOLTÁL IDÁIG, TE DISZNÓ? – üvöltött.

– Jézusom, Shelly, mi van veled? A srácokkal a munkahelyről elmentünk meginni valamit. Ez minden.

– DISZNÓ! HAZUG DISZNÓ! VALAKI MÁSSAL VOLTÁL, MEGBASZTAD, AZTÁN ELVITTED VACSORÁZNI! ENGEM SOHA NEM VISZEL VACSORÁZNI, SZÉGYELLD

MAGAD, DE ŐT BEZZEG ELVITTED! MEGBASZTAD, AZTÁN MEGVACSORÁZTATOK! ÍGY VOLT, TE DISZNÓ?

Henry a konyhaasztalon észrevett egy fél üveg vizskit.

– Ó Istenem, Shelly, te ittál! Te... Te részeg vagy!

– ÉS MI VAN, HA AZ VAGYOK? TALÁN TILOS RÉSZEGNEK LENNEM? EGÉSZ NAP NEM VAGY ITTHON, ÉS ELVÁROD, HOGY MINDEN RENDBEN LEGYEN, AMIKOR HAZAÉRSZ? EGÉSZ NAP EGYEDÜL VAGYOK, HENRY, TUDOD, MIT JELENT EZ? EGÉSZ NAP...
Henry közelebb ment hozzá, és megölelte.

– Ne hagyj engem egyedül! Ne hagj többé magamra, kérlek!

– Minden rendben van, kedvesem... minden rendben... – mondta, miközben magához szorította.

A kapcsolatuk megromlott.

Shelly egyre többet vedelt, és a veszekedések egyre kibírhatatlanabbá váltak. Henry hiába rejtette el a piát, Shelly rendre megtalálta. A férfi megpróbált minden szeszes italt eltüntetni a lakásból, mire Shelly megitta a desztillált vizet, meg vagy fél liter festékhígítót. Megivott mindent, amit talált, és Henry már nem tudott mit kezdeni vele.

Volt, hogy Shelly megpróbálta levágni Henry farkát, miközben aludt, ám szerencsére annyira részeg volt, hogy eltévesztette az ágyat, és végül a plüssmedve kezét vágta le, amelyet Henrytől kapott egyszer Valentin-napra.

Henrynek egyetlen lehetősége maradt. Nem tudhatta, sikerrel fog-e járni, de nem volt más választása.

A dolgok kicsúsztak a keze közül.

Mikor este Shelly elaludt a fotelban, elérkezett a megfelelő alkalom, és nem szerette volna elszalasztani.

Hátulról közelítette meg a nőt, mivel nem tudott volna a szemébe nézni, mikor megteszi. Megállt mögötte, és a parázsló cigarettát a nyakához közelítette. Már egészen közel került hozzá, de egyszerre nem tudta folytatni. Tűnődött, van-e valami más megoldás, valami *fájdalommentesebb*.

Ekkor Shelly feleszmélt és Henry felé fordult. Észrevette őt az égő cigarettával a kezében.

– Henry, mit csinálsz?

Henry elbőgte magát.

– Henry...

A cigaretta végét a nyakához közelítette.

– Ne! Henry, én téged...

A cigi végét a lány nyakához nyomta, és Shelly eresztelni kezdett.

– Én... ssssszeretlek téged...

A padlón nem maradt egyéb, csak egy kupac gyűrt műanyag, és a ruha, amelyet *azon* a napon vett neki.

Lehajolt, összeszedte Shelly maradványait, és leült a kanapéra, a térdére helyezve őt. És sírt, ki tudja meddig. Végül pedig elhevert az ágyon.

Nehéz volt, iszonyatosan nehéz, de ez így már nem mehetett tovább. Valamit tennie kellett.

Elmúlt néhány hét, és Henry egyre jobban érezte magát. Már majdnem elfelejtette Shellyt, és a munkahelyi srácok is régen abbahagyták a szívatását.

Egy napon, míg készülődött, megtalálta a Shellyhez tartozó számlát, és észrevette, hogy a garancia még hét hónapig érvényes.

Döntést hozott.

Bement a szobába, előszedte a dobozt a szekrény mélyéről, és elhagyta a lakást.

Megérkezett az üzlethez, ahonnan Shelly is származott, és végigpásztázta a kirakatot – *Shelly, Donna, Helen* és *Lilly*. Donna tetszett neki a leginkább. Fekete haja volt, és egy bizonyos vágyakozó pillantása. Gyönyörű volt, szinte élt.

Elmélázott egy pillanatra, azután elmosolyodott, kinyitotta az ajtót, majd belépett az üzletbe.

Dario Šarec

(*Zágráb, 1981*) író, újságíró. Kutinában él. Legutóbbi regénye 2009-ben jelent meg a horvátországi Celeber kiadó gondozásában *Szerelem a máglyán* (Ljubav na lomači) címmel.

Barlog Károly

(*Zenta, 1986*) író, Budapesten él. Első kötete 2012-ben jelent meg Maxim címmel, az újvidéki Forum Könyvkiadó gondozásában.

Ödön von Horváth

KORUNK GYERMEKE

(regényrészlet, fordította **Kornya István**)

A LILIPUTI BIRODALMÁBAN

Éjjel havazott, és most minden fehér. Megyek az én elvarázsolt kastélyomhoz. A város csendesebb lett a hótól, az ember a saját lépteit se hallja. És ahogy baktatok, megint észreveszem, hogy tükröződöm. Az előkelő kirakatokban.

Most egy sonkán megyek keresztül.

Most könyveken, aztán gyöngyökön, púderpamacsokon – – –

Egykor mindent szét akartam rúgni, taposni – micsoda ostobaság!

A sonkát most megzabálnám, a könyveket elolvasnám, a gyöngyöket és a púderpamacsokat meg odaajándékoznám valakinek – – –

De kinek?

Talán a kisasszonynak a kasszában – talán még sor kerül rá.

Majd meglátjuk!

Tulajdonképpen nagyon egyedül vagy – – –

Majd meglátjuk, majd meglátjuk!

Felmegyek a kikötőhöz.

A széles sétány egyre szélesebb és lármásabb.

Igen, itt mindig nagyüzem van, télen-nyáron.

A fekete és sárga matrózok kitérnek előlem, mert még mindig egyenruhát hor-

dok. A három ezüstcsillagommal – – –
Ha tudnák ezek az idegenek, hogy már egy senki vagyok!
Jobbra-balra kezdődnek a látnivalók – a nagy meg a kis majmok kórusban va-
cognak. A céllövöldék és a játékautomaták, az ötlábú birka és a kétfejű borjú –
semmi sincs zárva, pedig jeges szél fúj a tenger felől.
Minden megvan.
A hullámvasúton visítoznak az emberek, a hippodromból két nő lép ki, egy ma-
gasabb meg egy alacsonyabb. Lovagolni voltak, és még mindig a szoknyájukat
igazgatják. Igen, mind a kettő tetszhetne nekem, de már van udvarlójuk.
Egy alacsony emberke, egy nyomorult patkány.
Semmi se változott.
Minden maradt a régiben, csak közben leesett a hó.
Az a patkány is a néptársam, és ezért a szeméért is feláldoztam a karomat – – –
Vigyorognom kell, mert ma már tudom, hogy ha tehetném, a karommal ütném
a fejét ennek a patkánynak. Míg bele nem döglik.
Elsietek a bódésor mellett, mert az elvarázsolt kastélyom egészen a végén kö-
vetkezik.
Jobbra az oroszlánfejű férfi, balra a szakállas nő.
És ott – igen, még mindig ott áll a fagyaltosom! Annak idején nála vettem azt a
két adagot, pedig nem is szeretem a fagyaltot.
De most tél van, és már nem fagyaltot árul, hanem pirított mandulát.
Pirított mandulát se veszek, pedig nagyon szeretem – nem, ma egyenesen oda-
megyek hozzá.
Vigyázz, jövök!
De – hát ez meg micsoda?
Megtorpanok – – –
Megállok.
Mintha hirtelen egy fal lenne előttem – – –
Mi történt?!
Mit jelentsen ez?!
Az elvarázsolt kastélyom – már nincs is itt!
Eltűnt – nincs sehol, eltűnt!
Hova lett?!
Itt most valami egészen más van, egy autóscsarnok vagy valami hasonló – – –
És a vonalam – az én szép vonalam?
A kasszában egy másik kisasszony ül.
Még mindig odanézek.

És egy pillanatra úgy megfájdul a szívem, mintha elveszítettem volna valamit,
ami sose volt az enyém. A hó egyre csendesebben szállingózik, és vágyakozás
járja át a lelkemet – – –
Igen, volt egyszer egy tavasz, de nekem mennem kellett.
A haza szólított, és joggal nem volt tekintettel gyermekei magánéletére.
Joggal?
Fúj a szél, hideg és nyirkos, a macskák már nem virnyítanak, és érzem a rossz
karomat, ami már sose jön rendbe – – –
Hol lehet a kisasszonyom?
Megyek tovább, és megbotlom.
Miben?
Semmiben. Hisz nincs ott semmi.
De most a másik kisasszony nevet, amiért megbotlottam. Láttam. Még mindig
nevet, és engem néz.
Bámulj csak, te nem tetszel!
El akarok menni, de nem jutok messzire. Csak az út túloldalára. Ott áll a fagyalt-
tosom, veszek tőle pirított mandulát.
Finom.
Odapillantok az autóscsarnokra, ahol az emberek kis autókat vezetnek, mindig
körbe, mindig egyedül, és azt kérdezem a fagyaltostól: „Régen itt egy elvará-
zsolt kastély állt, nem?”
„Igen – mondja –, régen.”
„És most már mért nincs meg?”
„Nem volt kifizetődő.”
Vagy úgy – – –
„Túl régimódi volt – hallom a fagyaltostól –, már nem illett a mi korunkba.”
Felkapom a fejem.
Mit mond? Nem illett a korba?
Hol is hallottam már ezt – – –
Úgy van, a századostól! Ő írta a levelében!
Abban olvastam először, feketén-fehéren: már nem illek bele ebbe a korba – – –
Tulajdonképpen mit akar ez jelenteni?
Mért nem illik az elvarázsolt kastélyom a korunkba? Hát ez az autóscsarnok job-
ban beleillik?
Ez az ostoba autóscsarnok, ahol mindenki magában köröz, és közben azt kép-
zelheti, hogy a saját autóján oda hajt, ahová akar – – –
Közben meg mindig csak körbe-körbe.

Micsoda butaság!
Ennél a sárkányaim meg az ördögeim sokkal különbek voltak!
És persze személyesen a csontváz – még pontosan emlékszek.
És mindenhol az a sötétség, amiben borzongani lehetett, mikor az ember fél lábbal mindig a semmibe lépett – tudja Isten, nekem az jobban tetszett, de persze az is csak butaság volt.
De szebb butaság.
Vagy: már én se illek bele a korba?
Ostobaság!
Benne vagyok, és sehol se jutok ki belőle, és nem hagyom, hogy bármit is bebeszéljenek nekem! Persze hogy beleilleg a koromba, csak ezekbe a szálnalmas autókba nem férek bele!
Nem szeretek mindig csak körbe-körbe hajtani, nem vagyok én hülye.
Elég a töprengésből – slussz!
Földhöz vágom a pirított mandulát, hogy csak úgy csattan, és átmegyek a túoldalra. Nyílegyenesen. Az autós csarnokhoz.
„Egy belépőt?” – kérdezi a kisasszony a kasszában.
„Nem – mondom –, csak felvilágosítást szeretnék kérni.”
„Tessék?”
„Korábban itt valami más volt” – – –
„Úgy van – vág a szavamba –, az elvarázsolt kastély, uram.”
„Pontosan. És korábban egy kisasszony ült itt a kasszában, egy másik kisasszony, hogy is írjam le magának” – – –
„Igen, tudom – szakít megint félbe –, de az a kisasszony már nincs nálunk.”
„Hanem?”
„Erről sajnos nem szolgálhatok felvilágosítással, fogalmam sincs róla. De fájjon, kérem, az irodába, látja ott a fehér falat és a fekete ajtót – ott valószínűleg tudni fogják, hol lehet most a kisasszony.”
Megköszönöm, és elindulok a fehér fal felé.
Az ajtón ez áll: Kopogni tilos!
Nem kopogok tehát, hanem egyből belépek, de egy nyers hang rám förmed:
„Nem tud kopogni?!”
Már épp gorombán akartam visszavágni, mikor látom, ki áll előttem.
Egy törpe, egy liliputi.
Összeaszott, rosszindulatú a képe. Nem is csoda, hisz folyton ideges, amiért ilyen kicsi maradt.
Azt hiszem, éppen le-fel járkált a liliputi, és megállt, mikor beléptem. Csak most

veszem észre a másik embert – egy pult előtt áll, és vaskos könyvekbe ír, olyan könyvelőféle vagy ilyesmi. A szemüvege felett néz rám. A törpe úri gesztussal int neki, tüntetőleg háttal fordul felém, és fontoskodva a papírjait lapozgatja.
„Parancsol?” – kérdezi a könyvelő.
A kisasszony után érdeklődöm, de nem jutok sokra – – –
A törpe egy lendülettel megfordul, és azt mondja: „Vagy úgy” – – –
Elnyújtva mondja, és közben végigmér. Aztán vigyorog. És a könyvelő is vigyorog.
Mi ütött beléjük?
Mit jelentsen ez?
A törpe még mindig engem fixíroz, és gúnyosan megjegyzi: „Szóval maga az, aki” – – –
Ki? Miért?
„Be kellett vonulnia?” – folytatja a kérdezősködést.
„Igen, vagyis: önkéntesnek álltam” – – –
A törpe egy kézmozdulattal félbeszakít, mint aki azt akarja mondani, hogy hagyjuk ezt, tudjuk, miről van szó, magunk közt vagyunk – – –
Még egyszer tetőtől talpig végigmér, és azt mondja a könyvelőnek: „Ő az.”
A könyvelő úgy kuncog, mint egy aggszűz.
Kezd elegendem lenni.
„Ki vagyok én?” – kérdőzöm majdnem fenyegetően.
„Maga katona, uram – válaszolja a liliputi gúnyos udvariassággal –, és a kisasszony, aki után érdeklődik, beleszeretett egy katona úrba, mégpedig úgy tűnik, rögtön, elsőre, állítólag alig ismerte, valószínűleg csak úgy látásból – na és aztán az a katona úr egy szép napon nem jött többé.”
Mereven nézem a liliputit.
„Írt a kisasszony?”
„Egyfolytában, de a katona úr nem válaszolt. Egy sort se, uram” – – –
A könyvelő még mindig kuncog. Kárörvendőn, nagyon kárörvendőn.
„A háborúban bizony sok levél elvész” – mondja a törpe, és röviden felnevet.
Teljesen összezavarodom.
Írt nekem?
Rögtön az első látásra?
De hát honnan tudta a nevem, meg hogy ki vagyok, és hasonlók – – –
Valószínűleg csak úgy látásból?
Ez kizárt! Ki van zárva – – –
És azt mondom: „Uraim, bizonyára összetévesztenek valakivel” – – –

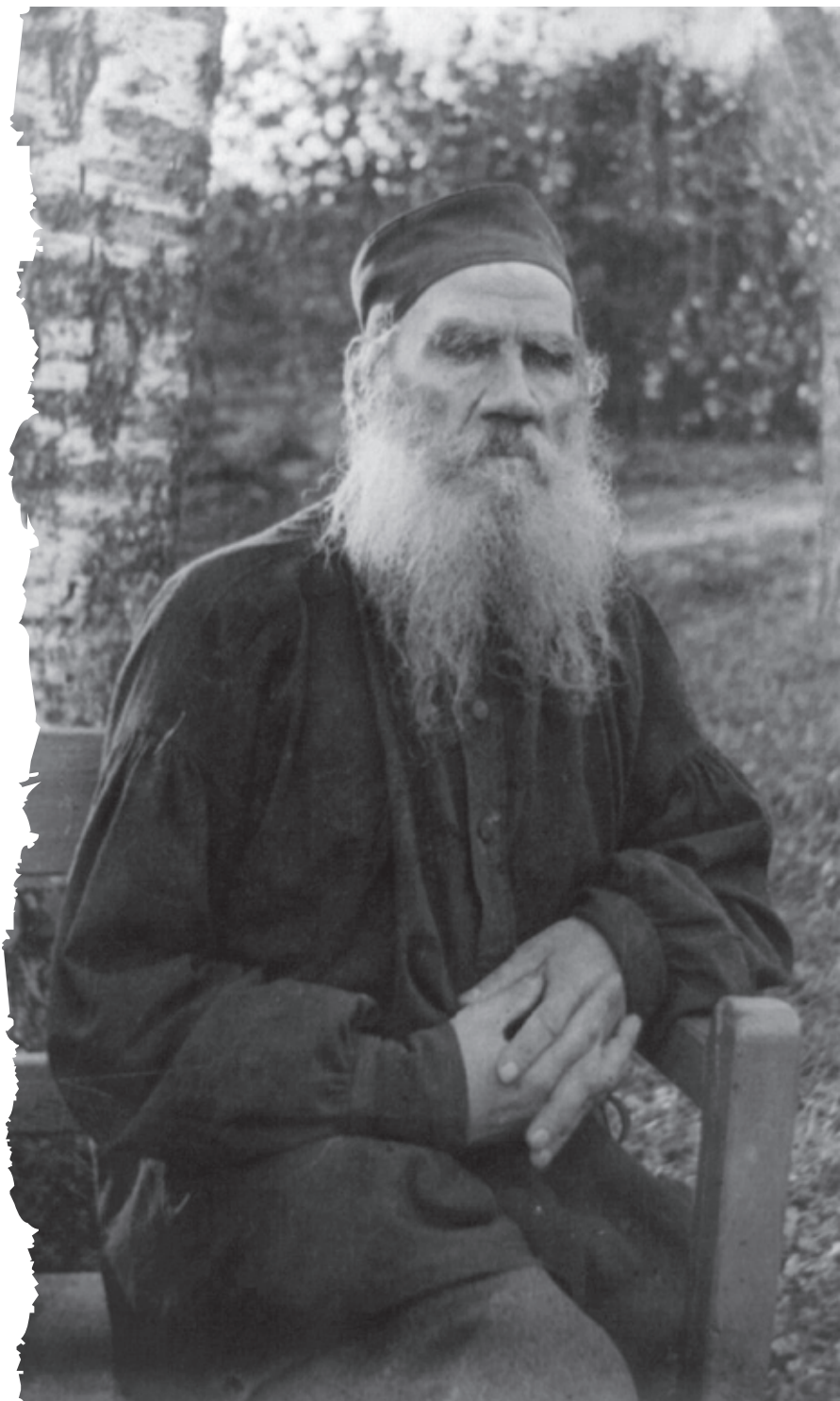
„Aligha” – vág közbe a törpe.
„De hát ez lehetetlen” – – –
„Minden lehetséges!”
„Nem, ezt nem tudom elhinni, ez nem lehetséges!”
„Egy pillanat, uram! – szakít megint félbe a törpe. – Ez itt nem a tájékoztatósi hivatal, és dolgunk van. Kérem, győződjön meg róla a saját szemével, a könyvelő úr megadja magának a hölgy címét” – – –
Röviden meghajol, és kimegy egy tapétaajtón.
Nézek utána, a könyvelő meg egy kartotékban lapoz.
„Ki volt ez a kicsi úr?” – kérdezem automatikusan. „Liliputi társulatunk igazgatója.”
Aha.
Várom a címre.
És a nevére.
Vajon hogy hívják?
Euláliának?
Vigyorgnom kell.
Nem, azt tényleg nem hiszem, hogy én vagyok az, akinek a kisasszony írt – biztos egy másik katonának írt, de kiderítem én ezt a dolgot, bár nyilván csak arról lehet szó, hogy egyszerűen összekeverték valakivel.
Tavasszal is világos volt, hogy már van valakije, valamelyik bódékirály.
Egy kötéláncosra, kardnyelőre, paprikajancsira gondoltam – de hogy egy katonára, az nem jutott eszembe.
Akkor már inkább egy liliputi – feltéve, hogy a bőre alatt is pénz van.
De most, ahogy mondtam, végére akarok járni a dolognak, mert ha nem tévesztetek össze valakivel, akkor ez tényleg egy álmom volna.
A könyvelő még mindig lapoz, én meg körülnézek az irodájában.
A falakon plakátok, cirkusz meg ilyesmi. Egy idomár például. Bengáli királytigri-
sekkel.
Egy egyensúlyozó és egy bűvész.
Egy barna meg egy fehér medve.
És a világ legkövérebb asszonya.
Nem, ez nem az én karomnak való – – –
„Megvan – hallom egyszer csak a könyvelőt –, na végre megtaláltam ezt az átkozott címet – egy pillanat, rögtön felírom magának!”
„Nagyon köszönöm” – – –
„Kérem!”
Leveszi a szemüvegét, feltesz egy erősebbet, és miközben egy cetlire felírja a

kisasszonyom címét, csak úgy mellékesen ezt mondja: „Kedves kisasszony volt, barátságos. Nagyon sajnáltam” –
„Mért?”
Furcsán mosolyog. „Hát mert megbetegedett, és ezért el lett bocsátva.”
„Megbetegedett?!”
„Igen, igen, meglehetősen” – megint kuncog, és egyre kellemetlenebbül érzem magam.
„De hát mi baja volt?”
„Hát Istenem – mondja –, semmi különös” – – –
Elkészült a cetlimmel, feláll, leveszi a szemüvegét, és odafordul hozzám – – –
Megáll, és rémülten néz rám a vizenyős szemével.
Vagy csak rövidlátó?
Nem, fél.
Mitől?
Nem veszem le róla a szememet.
Lassan odanyújtja a cetlit, szinte habozva, mintha félne ideadni – – –
„Tessék” – mondja, és a hangja egyszer csak egészen megváltozik, üresen kong, mintha egy kriptából szólna.
Elveszem tőle a cetlit, és elolvasom az első szót: Anna – – –

Ödön von Horváth (Fiume, 1901 – Párizs, 1938) „osztrák-magyar” író, drámaíró. Belgrádban, Budapesten, Bécsben, Münchenben és Pozsonyban tanult. Anyanyelvének a németet vallotta. Bécsben színháztudományt, a müncheni egyetemen germanisztikát és filozófiát hallgatott. Berlinből a náci elöl Bécsbe emigrált, az Anschluss után pedig végül Párizsba utazott, ahol a Champs-Élysées-n egy lezuhanó faág okozta a halálát. Számtalan drámája közül a Mesél a bécsi erdő és a Kasimir és Karoline a legnépszerűbbek. Az örök kispolgár, a Hogyan lettem én néger (Istentelen ifjúság) után írt Korunk gyermeke az utolsó befejezett regénye. A Korunk gyermeke a Helikon Kiadónál jelenik meg.

Kornya István (Debrecen, 1971) újságíró, szerkesztő, műfordító.

VIZIBILNI

ANNA ÖRÖK

Tolsztoj éppen 140 éve kezdte el írni halhatatlan művét, az Anna Kareninát. Sokak szerint se előtte, se utána senkinek sem sikerült finomabban, pontosabban, árnyaltabban megrajzolni a női lelket. Generációk olvassák újra és újra, és míg klasszikus alkotások sora süllyed el az idők során, addig Anna Karenina sorsa ma is élő, aktuális. Nemcsak könyvalakban, a mozi (és a tévé is) folyton vissza-visszatalál Annához, húsznál is több filmadaptáció készült már a regényből. A főszerepet olyan sztárok játszották, mint Greta Garbo, Varsányi Irén, Vivien Leigh, Tatyjana Szamojlova vagy Sophie Marceau. Most éppen a legendás Tom Stoppard írta filmre a tolsztoji történetet. A Magyarországon januárban bemutatott angol alkotásban az ügyeletes brit sztárokat láthatjuk: Keira Knightley-t, Aaron Johnstont és Jude Law-t.

Szederkényi Olga Hajnádý Zoltán Puskin-érmes irodalomtörténész professzort, a magyar Tolsztoj-monográfia szerzőjét kérdezte Anna Karenina soha nem múló divatjának okairól.

Szederkényi Olga: – Tolsztoj milyennek képzelte el Anna Kareninát?

Hajnádý Zoltán: – Anna külsejének néhány vonását Puskin leányáról, Marija Alexandra Hartungról mintázta, akivel Tulában ismerkedett meg. Nyomban fölfigyelt „a nyakszirtjén göndörödő arab hajfürtökre, és könnyed járására.” Tatyjana Andrejevna Kuzminszkaja, Tolsztoj sógornője Életem otthon és Jaszna Poljanában című könyvében írja: „M. A. Hartung nem jellemével, nem életvitelével, hanem külső megjelenésével szolgált Anna Karenina prototípusául. Tolsztoj maga is elismerte ezt.”

SZO: – Mikor fogalmazódott meg az íróban a regény terve?

HZ: –Tolsztoj felesége ezt írta 1870. február 24-én a naplójába: „Tegnap este Lev elmondta nekem, hogy képzeletében kezd kialakulni egy asszony alakja, aki magas társadalmi körben ment férjhez, de elveszejtette magát. Azt mondta, hogy csak szánandónak, de nem bűnösnek kell megalkotnia ezt a nőt, s hogy mint kirajzolódott előtte ez a típus, úgy lelték meg helyüket s csoportosultak

Hajnády Zoltán

őköriülte a már korábban elképzelt személyek, férfialakok. Most minden megvilágosodott előttem – mondta.” Ez az első említés az Anna Karenináról. Tolsztoj még három évig hordta magában a regény tervét.

SZO: – Szerelemről, házasságról és egy frigy felbomlásáról (is) szól a regény. 1873 és 77 között jelent meg folytatásokban. Milyen viszonyok uralkodtak akkoriban Oroszország polgári és nemesi otthonaiban?

HZ:– A női egyenjogúság és a válás a reform utáni Oroszországban az egyik legégetőbb probléma volt, amely megoldásra várt. Az Otyecsesztvenniji Zapiszki című folyóirat ráirányította a közvélemény figyelmét arra, hogy az orosz családokban még mindig domosztroji állapotok uralkodnak. A Domosztroj (Házirend) egy XVI. századi írásos emlék, szabálygyűjtemény, amely a monarchikus felépítésű családot eszményíti, ahol az apa és a férj teljhatalmú despota. Szóval ennél időszerűbb regénytéma nemigen akadt akkoriban.

SZO: – Más alkotók művei, hősei hatással voltak Tolsztojra?

HZ: – A családi boldogság témájára íródott Anna Karenina a nagy polgári regényeknek abba a sorába tartozik, amelyekben egy konvencionális házasságnak és egy szükségszerű házasságtörésnek az elmondása a társadalom ellentmondásainak ábrázolásává magasodik: a Bovaryné, a Hiúság vására, az Egy asszony élete, az Effi Briest vonulatába. Tolsztoj összekapcsolja az angol családregény és a házasságtörésről szóló francia regény legnemesebb hagyományait, s mindezt az orosz élet fájó kérdéseivel ötvözi. Másrészt az anyegini regénymodellt folytatja, amely „szüzsetikailag” két egyenrangú szereplőt tesz meg főhőssé. Ma már az ehhez hasonló párhuzamos és ellenpontozott cselekményszálakra épülő szerkezet nem hat szokatlannak (pl. Lawrence Durrell: Alexandriai négyes), de annak idején a regény architektónikája meglepte a kritikusokat. Szabálytalannak találták, hogy Anna és Levin története majdnem a regény végéig párhuzamosan fut egymás mellett, és nem keresz-

Varsányi Irén 1918

teződik. A két legfontosabb szereplő mindössze egyszer találkozik. Tolsztoj mintha szándékosan kerülné a két morális álláspont szembesítését. Az olvasóra bízta. Puskin Tatyjanája bele-törődik sorsába. Nem lázad ellene: „De másnak szánt a sors oda, s hűtlenné nem leszek soha”. Anna nem akar szerelem nélküli házasságban élni a nála húsz évvel idősebb férjével. Fellázad. Tolsztoj regénye ott indul, ahol Puskiné véget ér. Anna az érett Tatyjana – 28 éves. Tatyjana vonzalma Anyegin iránt – a viszonzatlan első szerelem. Anna fellobbanása Vronszkij iránt – a megkészt, felnőttkori szerelem. Az Anna Karenina (éppúgy, mint a Háború és béke) oldalági cselekményszálal indul: a Dolly–Oblonszkij szállal, amelybe beleszövődik a Kitty–Levin párhuzamos cselekményvonal. Vronszkij flörtjének Kittyvel ugyanolyan lélektani-szerkezeti jelentősége van, mint Rómeó Rosalinéba való belehabarodásának. Csak ennek

a korábbi flörtnek a háttérében lehet költőien érzékeltetni Rómeó Júlia iránt tanúsított elsőprő szerelmét, és Vronszkij pusztító szenvedélyét Anna iránt.

SZO: – A regény egy házasság végével kezdődik. Miért választotta Tolsztoj ezt a megoldást?

HZ: – Tolsztoj szerint a család összes ellentmondására a házasságkötés után derül fény. A férfi és a nő kapcsolatában fontosabb a házasságkötéstől eltelt idő, mint az előtörténet. Azt tartotta, hogy a házasságkötés nagyobbbrészt úgy tekinthető, mint a bonyodalom kezdete, nem pedig, mint az érdeklődés megoldása. Azzal indít-

ja a cselekményt, amivel a régi regények végződnek, és azt mutatja meg, ami a házasságkötés után történik. Egyszer elégedetlenül jegyezte meg: „A regények rendszerint azzal fejeződnek be, hogy a hős és a hősnő összeházasodnak. Ezzel kell kezdeni, s azzal végezni, hogy elváltak, azaz szabadok lettek. Különben, ha úgy írjuk le az emberek életét, hogy az elbeszélést a házasságnál szakítjuk félbe, akkor úgy járunk el, mintha egy ember utazását leírva az elbeszélést azon a ponton szakítanánk félbe, amikor az utazó rablók kezébe került.” A modernkori roman d’adultère-ek „végzet asszonyai” tovább írják a tolsztoji (flaubert-i) szöveghagyományt: gondoljunk a férjét megmérgező Thérèse Desqueyroux-ra, a Takaró Sanyit párnával megfojtó Kárász Nellire vagy a párját közvetve elpusztító Jadvigára.

SZO:– A regényt tizenegyszer dolgozta át Tolsztoj. Lehet tudni, mi volt a legnagyobb problémája a szereplőkkel és a végkifejlettel?

HZ: – Shakespeare az Otellóban és a Téli regében, vagy Calderón a Saját becsületének orvosa és a Titkos gyalázatra titkos bosszú című műveiben a férfibecsület témáját tárgyalja, amely csupán a nő megbüntetését követeli, a szeretőt nem. Hasonló szellemben dolgozza fel a témát ifj. Alexander Dumas 1872-ben megjelent regénye, a Férfi-nő, amelyben a szerző úgy tekint a házasságra, mint valami isteni szerzeményre. A férj felelős a nő sorsáért, a feleség csak eszköz a kezében. Ha megcsalja, köteles őt a helyes útra visszatéríteni, ha nem sikerül, „ölje meg”. Tolsztoj nem értett egyet a regény konklúziójával, ahogy George Sand szerelmi történeteivel sem. Az Anna Kareninában a nő és a férfi kapcsolatának azokra a problémáira akart reflektálni, amelyeket e művekben megoldatlannak talált. Tolsztoj – polemizálva a francia íróval – azt mondta, nem kell a bűnös asszonyt megölni, hiszen az maga bűnhődik meg vétkéért. Anna is a sínek között pusztul el. Ezt sugallja a rejtélyes mottó is: „Enyém a bosszúállás, és én megfizetek”, amit a Bibliában az emberekre feldühödött Jahve mond. Értelme pedig az, hogy a büntetés nem az emberek, hanem az

a régi családja boldogtalanságának romjaira akarta felépíteni), csak azért teszi, hogy később igazolja és felmentse. Anna alakja fenségesen tragikussá magasodik, hozzá képes a legitim feleségek, Kitty és Dolly sekélyesek. Ezt maga Tolsztoj mondja az egyik szövegvariánsban. A három nő sorsában az emberi létezés minden szépsége, öröme és szomorúsága megmutatkozik.

SZO: – Anna és az elhagyott férj, Karenin, valamint a szerető, Vronszkij mellett Tolsztoj szükségesnek tartotta még egy kapcsolat ábrázolását. Kitty és Levin egy vargabetű után egymáséi lesznek, boldogságban és megértésben élnek vidéken. Az idillinek tűnő körülmények között Levin azonban mégis majdnem öngyilkos lesz. Miért? És miért lesz Anna öngyilkos?

HZ: – Ennek számos oka van, egyik sem kizárólagos. A művet éppen ez a sokértelműsége menti meg a felejtéstől. Anna alakjában Tolsztoj nemcsak egy boldogtalan asszony életét rajzolta meg, aki (a testi és a lelki vonzalom

Isten joga. Ez volt az eredeti mottó jelentése. Az átdolgozások során azonban Tolsztoj a házasságtörő asszonyt csak szánandónak és nem bűnösnek ábrázolta. Újraértelmezte a bűn és bűnhődés problémáját. Amint a konfliktus a megoldáshoz közeledik, Anna bűne mindinkább átértelmeződik, a büntetés gondolata elesik. A mottó már nemcsak és nem elsősorban Annára és Vronszkijra vonatkozik, amire az elbeszélő szenvedélyes hangja enged következtetni, hanem arra a házugságra és csalásra, amelynek a hősnő áldozatul esik. Tolsztoj, ha el is ítéli Annát (amiért új családi boldogságát

nem egyezése miatt) csalódik a szerelemben, hanem az anya tragédiáját is, akitől elvették a fiát. Itáliai utazásuk fölfedi előtte: nincs boldogság sem a családban, sem a szerelemben, csak évekre összekapcsolt „párosult magány”. Ettől kezdve érdektelen lesz számára a válás és a Vronszkijjal kötendő házasság gondolata is. A szerelem mindent megadott neki és mindent elvett tőle. Nemi becsületével együtt polgári becsületét is elveszítette. Tudatosan hívja ki maga ellen a végzetet azzal, hogy ő nyíltan csinálja azt, ami a nagyvilági társaság szemében csak suba alatt megengedhető. Tragikus hősként nem hajlandó kompromisszumokra. Anna a szív szavára hallgatva érzelmileg, esztétikailag él, Levin az ész parancsát követve etikai- ilag, aki mindenütt kötelességeket lát. Levin számára a szerző talál kiutat a vallásos megvilágosodásban, az evangéliumi szeretetelvben. Anna esetében nincs kiút.

SZO: – Az Anna Karenina története akár két mondatban is összefoglalható. Mégis, ezek a személyes és egyszerű történetek az egész polgári világot feszítő el- lentmondásokat ábrázolják. Finom szövésű kelméhez hasonló jellemrajzokat sző, a lélek legapróbb rezdüléseit képes megrajzolni. Olvasás közben úgy tűnik, mindent tud a világról. Pedig fiatalkori utazásai után, 34 éves korától alig mozdult ki Jaszna- ja Poljanából, az Isten háta mögötti családi birtokáról. Hogyan lehetséges ez?

HZ: – Tolsztoj művészete és erkölcsfilozófiája az evangéliumra épül. Az evangélium kétezer év után sem veszítette el érvényét. Föltehetően Tolsztoj

tanítása is sokáig fennmarad. Jöhetnek századok, amelyek bizonyos hangsúly- eltolódásokat eredményezhetnek az életműben. Az eljövendő nemzedékeknek Tolsztojra, mint művészre és erkölcsfilozófusra egyaránt szükségük lesz, mert azok a problémák, amelyek a XIX. és a XX. századot izgatták, máig sem évültek el: a faj- és idegengyűlölet, az etnikai és vallásháborúk, a nemzetiségi és nyelv- kérdés, a föld- és magántulajdon problémája, az állam és az egyház viszonya, a művészet és tudomány szerepe, a nőkérdés, a család és a gyermeknevelés, az ipari civilizáció káros hatásai a környezetre stb. Tolsztoj azok közé az írók közé tartozik, akik az új évezredben is megőrzik jelentőségüket.

Szederkényi Olga Jogászként végzett, 15 éve újságíróként dolgozik. Évekig a Magyar Televízió brüsszeli tudósítója volt, majd a Magyar Rádió külpolitikai riportere lett.

HAJNÁDY ZOLTÁN KÖNYVEI

Lev Tolsztoj. Tragikum, halál, katarzis. Bp. 1985.

Lev Tolsztoj világa. Bp. 1987.

Az orosz regény. Bp. 1991. (oroszul Debrecen 1992.)

A kultúra mint emlékezet. Fejezetek az orosz kultúra történetéből. Bp. 1995. (oroszul Bp. 1998.)

Sophia és Logosz. Az orosz kultúra paradigmatiszta-szintagmatikus rendszere, bináris oppozíciói, leküzdésük alternatívái. Debrecen 2002.

A lét tüze. A fénylő logosz. Debrecen 2011.

ANNA KARENINA A FILMVÁSZNON

(a teljesség igénye nélkül)

1911. *Anna Karenina* (francia-orosz). Rendezte: Maurice André Maitre, Anna: M. Szorocsina

1912. *Anna Karénine* (francia). Rendezte: Albert Capellani, Anna: Jeanne Delvair

1914. *Anna Karenina* (orosz). Rendezte: Vlagyimir Gargyin, Anna: Marija Germanova

1915. *Anna Karenina* (amerikai). Rendezte: J. Gordon Edwards, Anna: Betty Nansen

1918. *Karenin Anna* (magyar). Rendezte: Garas Márton, Anna: Varsányi Irén

1919. *Anna Karenina* (német). Rendezte: Friedrich Zelnik, Anna: Lya Mara

1927. *Love* (amerikai). Rendezte: Edmund Goulding, Anna: Greta Garbo

1935. *Anna Karenina* (amerikai). Rendezte: Clarence Brown, Anna: Greta Garbo

1948. *Anna Karenina* (brit). Rendezte: Julien Duvivier, Anna: Vivien Leigh

1953. *Anna Karenina* (orosz). Rendezte: Tatyjana Lukasevics, Anna: Alla Taraszova

1960. *Nahr al-Hub – River of Love* (egyiptomi). Rendezte: Ezzel Dine Zulficar, Nawal: Faten Hamama

1961. *Anna Karenina* (brit tévéfilm). Rendezte: Rudolph Cartier, Anna: Claire Bloom

1967. *Anna Karenina* (orosz). Rendezte: Alexandr Zarkhi, Anna: Tatyjana Szamojlova

1974. *Anna Karenina* (olasz tévésorozat). Rendezte: Sandro Bolchi, Anna: Lea Massari

1976. *Anna Karenina* (orosz). Rendezte: Margarita Pilikhina, Anna: Maja Plizszetskaja
(A Bolsoj Balett produkciója)

1977. *Anna Karenina* (brit tévésorozat). Rendezte: Basil Coleman, Anna: Nicola Pagett

1985. *Anna Karenina* (amerikai tévéfilm). Rendezte: Simon Langton, Anna: Jacqueline Bisset

1997. *Anna Karenina* (amerikai). Rendezte: Bernard Rose, Anna: Sophie Marceau

2000. *Anna Karenina* (brit tévésorozat). Rendezte: David Blair, Anna: Helen McCrory

2009. *Anna Karenina* (orosz tévésorozat). Rendezte: Szergej Szolovjov, Anna: Tatyjana Drubich

2012. *Anna Karenina* (brit). Rendezte: Joe Wright, Anna: Keira Knightley

HOLLAMVE RÉS

Gács Anna

A DÉMON, HA MEGZABOLÁZZÁK

A nyomasztó idegenség és a nemkülönböztető ismerősség kettősén alapul Rubin Szilárd töredékekben fennmaradt, posztumusz bűnügyi regénye. Törökszentmiklós, ahol 1953-54-ben rettenetes gyerekgyilkosság-sorozat történt, idegen táj a hatvanas évek végén odaérkező elbeszélő számára: „Gyakran úgy érzem – írja a könyv első oldalán -, mintha ejtőernyővel dobtak volna le oda, ahol vagyok.” Riporterhez vagy szociológushoz illő buzgalommal szedi össze forrásaiból, helytörténeti munkákból, rendőrségi és bírósági jegyzőkönyvekből és a helyiekkel készített interjúkból a korabeli alföldi kisvárossal és a bünténnyel kapcsolatos

infomációk tömkelegét, és dolgozza fel az olvasó számára sűrű atmoszférájú elbeszélésében. A nyomozásra azonban nem a tudós vagy az újságíró hűvös szenvedélye, hanem egy személyes találkozás mély benyomása indítja: a budapesti Bűnügyi Múzeum falán látja meg a gyilkosságokért kivégzett Jancsó Piroska képét, amely éppen ismerőssége miatt ejti rabul: „Finom, elkínzott arca első szerelmem bérmálási képére emlékeztet”. Piroska ismerőssége egyre intimebbé válik a nyomozás során, s egyre összetettebb lesz: néha az lehet a benyomásunk, hogy a Rubin testi-lelki vonásait viselő elbeszélő beleszeretett ebbe a szinte gyerek gyerekgyilkosba, máshol olybá tűnik, Piroska vélt ártatlansága a nyomozás fő mozgatórugója, de felvillan az a lehetőség is, hogy Rubin szándékai szerint egy Dosztojevskij-regényekkel rokon, bűn és feloldozás köré rendeződő problémakör centrumában áll a titokzatos alak és az elbeszélő iránta táplált vonzalma. Ismeretlenség és ismerősség e szövevényes kapcsolathálója egy kivételesen nagyszabású regény lehetőségét rejti magába, de ez a regény soha nem született meg. A riportregény, a sociográfia és a hiperszenzitív tudatregény összekombinálása, ami egyedülálló kísérlet a magyar irodalomban, kísérlet maradt, aminek vélhetően nemcsak Rubin halála volt az oka, hanem különös, meglehetősen szerencsétlen írói alkata is.

A szöveget gondozó Keresztesi József utószavából, illetve az ugyancsak általa jegyzett monográfiából (*Rubin Szilárd: Pályarajz*, Magvető, 2012) tudhatjuk, hogy az *Aprószentek* Rubin saját nyomozásán alapult. A hatvanas évek közepén kezdte el foglalkoztatni a törökszentmiklósi eset, és haláláig dolgozott a kéziraton. A regény bevezetése és első két része viszonylag hűen követi a kéziratot, a harmadikat pedig Keresztesi állította össze a fennmaradt töredékekből, jegyzetekből: ezek többsége Piroskáról szóló visszaemlékezéseket tartalmaz. A mindig is kétségektől gyötört író birkózását az anyaggal és saját tehetségtelenségének rémképével a bevezető szemléletesen mutatja: Rubin itt leírja valós és képzeletbeli találkozásait nagy mestereivel, Pilinszkyvel, Nemes Nagy Ágnessel, Szabó Lőrinnel, akik fölényesen kommentálják vállalkozását. Ez és a rengeteg mottó, idézet mintha előre jeleznék azt a bizonytalanságot, eldöntetlenséget, ami miatt ez az izgalmasan sokféle tartó anyag sehogyan sem képes meggyőző műfaji kísérletté vagy valamiféle játékos posztmodern hibriddé válni, és hideglelősen gyönyörű részletei, illetve vitathatatlan eredetisége ellenére is inkább frusztrálja olvasóját – ahogyan nyilvánvalóan az íróját is frusztrálta négy évtizeden keresztül.

Keresztesi Józseftől azt is tudhatjuk, hogy Rubinnak meggyőződése volt, hogy a tizenéves lányok meggyilkolása nem lehetett a huszonegyéves, gyermekeit hisztérikusan szerető Jancsó Piroska műve, vagy legalábbis nem követhette el egyedül, és feltételezése szerint a környéken állomásozó szovjet kiskatonák kimosdatásához volt szüksége rá a korabeli hatalomnak, akik valamilyen módon rákényszerítették, hogy vallomása többszöri megváltoztatása után vállalja magára az egészet. A monográfus idéz egy 1968-as ügynökjelentést, mely azzal vádolja Rubint, hogy a kiskatonákra akarja kenni a dolgot a készülő regényben. A függelékként a kötetbe illesztett összefoglaló, melyet Rubin 2008-ban írt egy ösztöndíjpályázathoz, nyíltan meg is fogalmazza ezt a koncepciót, de magában a regényszövegben ennek nincsen nyoma. Ez a verzió ugyanolyan legendaként jelenik meg, mint a többi, amiről akkoriban pusmogtak: hogy a zsidók ölték meg a lányokat egy épülő új zsinagóga felszenteléséhez, hogy rendszerellenes papok segítségével nyugatra szöktették őket, vagy hogy szovjet úrkutatási kísérletekhez volt rájuk szükség: „Szputnyikba ültették és kilőtték őket” (185. o.). A különféle verziók lebegtetése kifejezetten erősíti a szöveget. Az igazság kideríthetlensége akár megtermékenyítően is hathatott volna, hiszen semmivel sem kevésbé inspiráló irodalmi téma, mint egy megnyugtatóan lezáródó nyomozás.

A könyv első része a leginkább riportregény-szerű: itt Rubin a kutatásai és a terepmunkája nyomán rekonstruálja a történetet. Ebben a néha krimiszerű-

en izgalmas, máskor kissé zavaros és hosszadalmas részben egy személytelen elbeszélő mesél a lányok eltűnéséről, a családok reakcióiról, a nyomozásról és végül Jancsó Piroska lebukásáról, amikor az első gyilkosság után tíz hónappal a rendőrök szinte véletlenül felfedezik a háza tornáca alatti vermet, ahová a holttesteket dobta. Ez a kötetnek mintegy a felét kitevő elbeszélés megmutatja Rubin szociográfusi erényeit: torokszorítóan rajzolja meg az ötvenes évekbeli alföldi kisváros nyomorúságát, a szegénységet, a bizalmatlanságot és a rettegést. Néhány remekbe szabott kis portré jeleníti meg a szereplők némelyikét – például a hat elemít végzett, Farkas nevű nyomozót, aki egyszerre bír egy krimihős szívósságával és a történelem szerencselovagjának esetlenségével. A holttestek kiemelésének elbeszélése a maga makacs részletességével és váltakozó nézőpontjaival a magyar irodalom legháttorbongatóbb szövegei közé tartozik. Rubin nagyon plasztikusan érzékelteti a nyomozás vontatott lassúságát, a hivatalok hozzá nem értését, a családok totális reménytelenségét abban a légkörben, ahol a lányát kereső apát figyelmezteti a rendőrség, hogy „ne üljön fel a rémhíreknek, mert a lányán ez úgysem segít, de ő mint lázító bajba kerülhet”. És egyáltalán azt a groteszk helyzetet, hogy a gyilkosságsorozat túlságosan nagyszabású ehhez a kisszerű vidékhez képest. A második rész a tulajdonképpen kutatás, a terepmunka epizódjait beszéli el egyes szám első személyben, ugyancsak tele mellbevágó jelenetekkel. A bevezetés után itt megint megjelenik a túlérzékeny, büntudattól gyötört, félillegálisban sunyonyogó író-riporter alakja, aki maga sem tudja, hogy az igazság kiderítése vagy a gyilkos iránti, talán nem egészen szalonképes vonzalma mozgatja-e valójában. Van itt néhány olyan passzus – például amikor a fiatal nő által meggyilkolt lányok kiterített tetemeinek képe az anyjuk által meggyilkolt Goebbel-gyerekek képét juttatja az író eszébe, vagy amikor a holttestek kiemeléséhez használt piros ernyőjű lámpáról fantáziál -, amely a Piroska iránti vonzalomról szóló rövid részekkel együtt felvillantja Rubin diabolikus fantáziáját.

Abban a befejezetlenségben, vázlatosságban, ahogy az *Aprószentek* ránk maradt, úgy tetszik, Rubin túlságosan is megfékezte ezt a diabolikus képzeletet, rendre felülírta a riportregény fegyelmezettebb, tárgyilagosabb szemléletmódjával. A könyv szólamai között végig ott van a riportkönyv racionális feltáró szándéka, a szociográfia megjelenítő, informáló ambíciója, az ártatlan bűnös mitizálásának gesztusa és a kíméletlen önarckép igénye. De nem képesek igazán párbeszédbe keveredni egymással. Amit a kezünkbe kapunk, az riportregénynek túlságosan töredékes, a rosszhoz való irodalmi és erkölcsi viszonyt boncoló démoni tudatregénynek pedig csak a lehetősége merül fel benne. A kettő összeboronálása kétségtelenül nagy lehetőségeket rejtett volna.

Keresztesi József pompás monográfiája a találékony és alapos műértelmezéseken túl egy rendkívül érzékeny és ambíciózus, ugyanakkor önutálatlótól és önbizalomhiánytól gyötört figura portréját is megrajzolja. Az *Aprószentek* a maga bizonytalankodásában és meg nem írtságában nagyon is beleillik ebbe az arcképbe. Keresztesi szemüvegén keresztül a *Csirkejáték* német sikere után újralfelfedezett Rubin tragikus figura; nem fel nem ismert zseni, hanem felismert, de évtizedeken át nem túlságosan elismert tehetség, aki sosem tudta beváltani a saját maga által keltett várakozásokat, s ezzel legfőképpen saját magának okozott csalódást. Most azt látjuk, hogy a halála utáni recepciós boom is a várakozások és csalódások eme történetét meséli tovább. „Ha túlzás, ha nem: az *Aprószentek* megjelenése irodalmi szenzáció” - állítja Szegő János a kiadó honlapján. Túlzás, de tényleg az lehetett volna.

(Rubin Szilárd: *Aprószentek*. Magvető, Budapest, 2012. 280 oldal, 2990 Ft.)

Pálos Máté

A MEZTELEN VALÓSÁG

„Sokan és sokat írtak az európai és a magyar irodalomban a munkásokról, de mindig az értelmiségi részvételteljes vagy heroizáló szemléletével” – írja Petri a Magyar Hírlap 1995. dec. 23-i számában Tar Sándorról, akinek „titka egyszerű: ő író és munkás”, így a szociografikus alaptónus buktatóit messze elkerüli. Ahogy, teszem hozzá, Petri versében sem részegül meg teljesen a meztelen valóságtól az a pőre egzisztenciává csupaszkodó férfi, aki összeakad az elesett, aquamarinkék szemű („Hülyeség. Aquamarin szemed neked van. / A nőnek? Mit tudom én. / Mint gálicos kádban a víz?”) szegény párával, hanem – jótékony többletfizetés helyett – vállat von, leleplezve (ön)csalásait.

Keresztury publicisztikája már az ezredforduló előtt is határozott, markáns stílusban szólalt meg a *Magyar Narancs Egotrip*-rovatában, és noha azóta csiszolódott és alakult (az *Élet és Irodalom*, a *Gusto*, a *Litera* hasábjain), egyértelműen a *Narancs* által is megtestesített sajtónyelvi és prózafordulatban, a gonzói újságírásban, a változatos nyelvi regiszterek keverésében gyökerezik (ahogy azt Thomka Beáta is felvetette Kereszturyról szóló alapos tanulmányában a *Jelenkor* 2002/11-es számában), miközben ugyanennyire, ráadásul egy ilyen szép vaskos könyv formájában, Tarr és Petri szociografikus érzékenységű megszólalásmódjának is továbbgondolója.

A már kötetbe rendezett (*Reményfutam*, 2000; *A vaddisznó rokona*, 2002; *Bejárat a semmibe*, 2003) és a közelmúltban született írások legjavát egybegyűjtő *A készlet erejéig* visszatérő témája a munkások, szegények, elesettek, részesek, hajléktalanok, ügyeskedők, lecsúszottak, periférián élők elzárt, reményvesztett sorsa, átható nyomorúsága, amit Keresztury hatásosan, élénk, vibráló színekkel, abszurd humorral és drámai erővel ábrázol, azonban több esetben nem képes elkerülni a szirupos vadromantikát, sokkoló egzotizálást – a nyitósorozat figurái, az avasi „rögvaló” minduntalan egy színpad díszletei között jelennek meg a képzeletünkben.

Ugyanakkor szintén visszatérő téma a nyomorúság, szegénység, elesettség *megfigyelése*, és ilyenkor az egyébként nagy mozgásteret megengedő beszedpozíció mintha esetenként elbizonytalanodna, és a megfigyelő hirtelen

Gács Anna esztéta, kritikus. Az ELTE Média Tanszékén tanít.

hajlamossá válna az ájuldozásra, önmitizáló gesztusokra, a felstilizáló sajnálkozásra, arra a bizonyos „részvételtjes vagy heroizáló” szemléletre. Az egymágában gyomláló parasztról ez jut eszébe a beszélőnek: „Részvétellel és réműlettel néztem, mint aki megkövült, s megborzongva belerebegtem a szélbe: uram, ájult tisztelettel vagyok. [...] Aludni nem bírok, ha nem szuszog mellettem valaki, nem-hogy egy megyényi termőföld közepén az adott növény teljes szezonjában egyedül legyek... [...] embrió-pózban rettegnék a földön, várnám, míg egy traktor rajtam végre apró zökkenéssel áthalad. [...] és én közben mit teszek? [...] Lenyúzom a bőrt is róla, hogy a téma meglegyen. Szenvedek én is, naná, hogy szenvedek, mégsem a sajátommal: az ő faszával verem. Jól megírom, aztán a pénzt szenvedő képpel felveszem.” Máshol, *A meztelen valóság* című írásban ugyanez a beszélő afölötti zavarának ad hangot, hogy a tetőtéri ablakon „szinte benyomuló” lombkorona csupaszkodásával az íróasztalától láthatóvá válik a tócsókerti lakótelep, és „onnantól aztán nincs merengés, nincs elkent tekintet, nincsen líra egyáltalán”. Ezek a végletes szembeállítások nem növelik az elbeszélő hitelét, az írások súlyát, és felvetik a személyesség által hitelesített szociografikus karikatúra ellentmondásosságának kérdését. A sokszor szóba hozott meztelen rögvalóság árnyalataihoz közelebb jutunk azokban a tárcákban, ahol nem nyomul állandóan előtérbe a megfigyelő személye, tépelődése, a regisztrálás módja, az események jövőbeni megírása mint téma: üdítően hat a szüntelen reflektáló-ironizáló krónikás és panaszainak elhagyása, például a kötet vége felé található nagyszerű szerepmonológokban (*Az összes vagyonom*).

Ez a sajátos kevert műfajú és hangvételi rövid forma a sodró lendületű szövegelésre, gyors poénokra, anekdotákra épül, nem alkalmas arra, hogy elidőzzön finom tónusoknál, összetett bonyolultságnál. Egyfajta mindent felnagyító és általánosító groteszk látásmód hatja át: a hétköznapi mikroszituációk (buszozás, vonatozás, séta, kocsmáélet, focipálya) szédítő sebességgel válnak a „mai magyar valóság” szimptomájává, a megfigyelő rezdülései, kételyei pedig felháborodássá. Az alapvetően társadalmi-politikus nézőpont érezhetően periodikában történő megszólalásra lett kialakítva, és a közös ügyeink, az általános állapotok és a személyes mikrovilág között feszülő távolság tölti meg feszültséggel. Azonban érdekes módon a személy(esség) kérdőre vonása, az öntetemrehívás akkor hatásos és olvasmányos a könyvben, amikor Keresztury nem a meztelen valóság tényeivel, mondjuk a választásokkal vagy éppen az évszakok váltakozásával van elfoglalva, és így valódi mindennapjai, személyes gyötrelmei válnak vallomásai tárgyává: például amikor el kell beszélgetnie gyermekével egy részeg bérmikulásról (*Ünnepi megvilágosodás*), vagy amikor apja kórházi ágya mellett visszaemlékezik gyerekkorára (*Halálos*).

Bazsányi Sándor írta *A reményfutamról* a 2001. januári *Holmiban*: az esetenként romantizáló és „csak mulatságos” élménybeszámolókon kívül „a publicisztikus tárcák többsége eladhatónak tűnik a szépirodalom mezején is”. Ugyanezt állapíthatjuk meg jelen kötet kapcsán is, ami – az ismétlődő fordulatok miatt is – felveti a határozottabb szelektálás szükségét, még akkor is, ha a szerkesztő (Király Levente) jó dramaturgiai érzékkel és a narratívaképzés, az írások közötti kapcsolódási pontok kihangsúlyozásának igényével rendezte egybe azt. Például a *Főnyeremény hurkapálcán* című szövegben kb. értelmetlenül egymás mellé hányt hívószavak („leminősítés”, „szeretkezés”, „bóvliország”, „náci”, „ájemef”, „Hoffmann Rózsa”) egy internetes publicisztikában, ahogy eredetileg megjelent, szórakoztatóak lehetnek, de az írás a könyvnek nem válik előnyére. Felerősíti Keresztury a kötetben elő-előbukkanó vonzalmát a témavilághoz és saját maga által támasztott szépirodalmi elvárásokhoz nem illeszkedő hatásvadász, olcsó poénok, anekdoták iránt – amelyeken, és ez mindenképp pozitívum, nevetni mindig lehet.

(Keresztury Tibor: *A készlet erejéig. Magvető, Budapest, 2012*)

Pálos Máté (Budapest, 1984) PhD-hallgató, újságíró, filmkritikus, folyóiratszerkesztő.

„RÁD TETTE A VARÁZSLATOT”

Vidra Zsolt élettörténete visszafelé, fordított irányban kétségtelenül többet mond a korról, amelyben lezajlani kényszerült, mintha afféle tanmesét, korrajzba bújtatott fejlődéstörténetet kapnánk a rendszerváltás környéki időkről. A sztorit ugyanis ismerjük a szomszédból, a rokonságból, a helyi napilap mínuszos híreiből, sőt már a szociológia és szociálpszichológia tankönyvekből is, de Vidra Zsolt típusba illeszthető életrajza kiszáradva történelemmé válik a szemünk előtt. Az ötvenes évek elején született férfitípus

B-kategóriás, második vagy harmadik ligás versenyzője: vendéglátóipari szakközép, némi seftelés kocskísérőként, balatoni pincérkedés, katonaság, elsietett házasság, válás, éjjeliörködés, végül a teljes lecsúszás. Nem lúzer ő, akkoriban még nem is így hívtuk az ilyet, de vesztes. A kilencvenes éveké, a rendszerváltásé. A körülményeké, ahogy mondani szokás másfél deci rum után. Mondhatjuk, hogy ez a feje tetejére állított fejlődésregény, ez a mese, ez a gesztus a mai embernek, pláne, ha szerző, a kisujjában van. A vérében, elméje hátsó traktusaiban, a térdremegésében, szemei tikkelésében, szóval kissé már olyan, mint az ötvenes évek ama bizonyos levegője, bennünk és mindenütt. Írásunk fő kérdése, és egyben a könyv tétje is az, vajon Kerékgyártó István kötete és Vidra története csak egyszerűen fordított kronológiai sorrendbe szerkesztett novellákból áll, vagy egy valóban ráklépésben haladó, izgalmas szerkezetről beszélhetünk?

Hogy a kötet nyelve, stílusa, az egyes szövegek szerkezete több mint rendben van, azt már az első néhány oldal elolvasása után biztosan tudjuk. Az elbeszélő mindent tud: hogy a legutolsó rendőrzászlós, a kórboncnok és a többi epizód szereplő miféleképp, mit gondolnak. Ismeri a kort, a helyszíneket, az ételeket, az autókat, de soha nem tolakszik előtérbe. Egy pillanatra azt gondolhatnánk, még stílusjegyei sincsenek ennek az elbeszélőnek, és talán, ha nem volna ez teljesen lehetetlen elgondolás, még azt is hozzátehetnénk: szinte nem is létezik. Pedig ha van határozott és egyben megnyugtató stílusjegy, írói gesztus, az éppen ez a kommentár- és ítéletnélküliség, ami nem jelenti azt, hogy együttérzés közben ne volna benne. Hiszen az egész könyv, minden apróbb és nagyobb történetével együtt egy hosszúra nyúlt halotti beszéd, siratóéneke, Vidráért és a nyolcvanas-

kilencvenes évekért. Maga a kötet pedig rafinált szerkezetű, és ezzel el is kezdjük megválaszolni korábban feltett kérdésünket. Ugyanis nem Vidra életének valódi fordulópontjait emeli ki, nem azokat az eseményeket, amelyekre külső szemlélőként önelégülten és bölcsen bólogathatnánk, hogy bizony itt volt a hiba, hanem inkább azokat az emlékképeket, jelentéktelenebbnek tűnő eseményeket, amelyek beleéghettek az emlékezetébe. Nem tudja, miért, de vele maradtak, és valóban csak némi rum és kannásbor után látja be, hogy akkor valami tényleg eltört. Egy régi újság szalagcíme (*Mit tehet az ember egy eltört szerelemmel*), a veronai szalámi illata, egy krokodilmintás töltőtoll, egy elpusztult kutya, no meg a Black & Decker fűrógép. És tényleg: mintha ezeken az apróságokon múltott volna minden.

Az egyes történetekben ugyan valóban láthatunk sorsfordítónak tűnő eseményeket, de ez inkább csak a kötet első felére igaz. Ahogy haladunk bele a múltba, egyre halványulnak az okok, csak sejthetjük, mi miért történt. Az *Éjjeli szolgálat* című történetből például megtudjuk, hogy Vidra néhány simlis kisvállalkozó és a spontán privatizáció áldozata lesz, amikor is ügyes papírügyletekkel kisémmizik még abból is, ami nem volt az övé, és ekkor veszti el éjjeliőri állását az egykori állami nagyvállalatnál. De hogy konkrétan mikor és milyen körülmények között válik hajléktalanná, az már nem derül ki. Innen nézve valószínűleg nem is igazán fontos. Az *Egynapos meló*ban pedig már azzal szembesülünk, hogy maffiózóknak dolgozik, baseballütővel képviseli megbízói érdekeit (túlságosan is jól), de hogy pontosan mikor lép úgymond *a bűn útjára*, az megint csak nem tárgya egyik írásnak sem. És nem abból a sztereotípiából adódóan, hogy aki az utcán él, az szükségképpen bűnöző is, hanem sokkal inkább Vidra életútjából következik mindez; persze a könyv felépítésének köszönhetően ezt a következtetést csak jóval később tudjuk levonni. És ugyan a *Boldogság* című novellából kiderül, miként ér véget Vidra házassága (egy nem túl eredeti „rajtakaptalak” jelenettel egyébként), de az már megint nem tűnik fontosnak, hogy a saját lakásából végül miért kényszerül olcsó albérletbe. Ezt sem kell tudnunk, egész egyszerűen: így szokott történni.

Kerekgyártó tehát nem arra törekszik, hogy újabb hibátlan példákat szolgáltatson jól fejlett társadalmi és szociálpszichológiai ismereteink igazolására, hanem éppen ezt a tudásunkat használja ki, amikor szándékosan „kifelejt” a kötetből az okokat, és inkább zömmel *antihőse* legfontosabb emlékképeit rendezzi egészébe. Ezekből ugyanis sokkal jobban látszanak egy adósság-, válság- és alkoholspirálba került ember rossz döntései, önfelmentései, esendősége és kiszolgáltatottsága is, mint ha ugyan jó szándékú, de fölösleges szociológiai tudálékossággal terhelne minket a szerző. Az emlékképek számítanak, nem a statisztika. De hát az emlékezés furcsa hedonizmusát nem kell bemutatni nekünk:

gyalázatosan jelentéktelen dolgokhoz ragaszkodik, miközben a valódi fordulatokról nem hajlandó tudomást venni. („Nem tudom az életemet hol rontottam el.” Hát dehogynem, barátom, dehogynem.)

A *Rükverc* történeteinek legalább annyira fontos szereplője a kor, az évtized, mint Vidra vagy éppen a témérdek mellékszereplő bármelyike. Ám évszámokat természetesen (szinte) soha nem kapunk, nincs is rájuk szükség, minden szövegbe jut egy-egy olyan jel, szó, esemény, ami alapján nemhogy a kort, de néha még a pontos dátumot is hajlamosak vagyunk megtippelni. A villa teraszán a fajtisza, méregdrága ebekről társalgó sárga pólós nagyvállalkozó már a letisztultabb kétezres évek társadalmi terméke (*Száraz táp*), de az *Éjjeli szolgálat* a ritkán látott nyugati fekete autóval, a *Guldenburgok* örökségével és a főmérnök úr privatizációs kísérletével már azonnal a kilencvenes évek hajnalát mutatja, és akkor még nem beszéltünk a *Majom lila szmokingban* jó kedélyű gengszteréről: „*Akkoriban kitiltották Budapestről a zűrös fazonokat, akik nyáron rendszerint ide, Siófokra jöttek. Éjjel megteltek a jobb helyek velük. Vidám élet folyt Vidra lakójában is. Portorico rumot meg fekete címék cseresznyepálinkát ittak, vagy matrözfröccsöt, ami egy korsó sör volt kommersz rummal, és minden este beesett valami nagymenő pesti maszek, redőnykészítő, bőrdíszműves is.*” Bizony, ez már a maszekok, a pajta- és garázsaszkek kiskirálysága, a következő oldalról pedig az is kiderül, hogy Johnnie Walkerhez sem annyira körülményes már hozzájutni. Pláne, ha a Fröccsös Gyuri kéri, aki nem azért „fröccsös”, mert azt iszik, hiszen viszkizik, ugye, hanem, „*mert fröccsöntő üzeme van.*” Diadalmas idők, szó se róla. Vidra születési éve pedig ugyan egyszer le van írva, a számoknál mégis többet mond el a következő kiszólás: „*Most, amikor végre meghalt az az orosz disznó (...).*” (*Kék lavór*)

A kötet legtöbb novellájáról elmondható, hogy apró jelekből, gesztusokból nagyszerűen építkező lecsupaszított, erős szövegek; Kerékgyártó pedig még frappáns párbeszédet is tud (és szeret) írni, ami a hosszú mondatok és a függőbeszéd bővületének időszakában szinte üdítő kivételnek számít. A legjobb szövegeknek elképesztő csattanói vannak, ám ezek az érzelmi skála legkülönbözőbb regisztereit érintik: a csillárra fellógatott kutya látványától kezdve egészen az olyan döbbent csöndekig, mint amikor Vidra lánya csak ül a hokedlin, és még szellőztetni is elfelejt hajléktalan apja után. Ez is egyfajta szeretet. Éppen ezért kelt kisebb csalódást a kötet közepe, ahol néhány olyan történet is helyet kapott, amelyek önálló szöveggént kevésbé állják meg a helyüket, és mintha csak azt a célt szolgálnák, hogy az életút üres foltjait kitöltsék, vagy éppen magyarázatul szolgáljanak valamire. Noha éppen a kötet *kihagyásos* szerkezetét értékeltük korábban a legnagyobbra. A *nagy buli* például fölöslegesen hozza be az idősödő, megbomlott elméjű apa figuráját, hiszen a történet szempontjából épp elég

róla annyit tudunk, hogy többszörösen börtönviselt, és Vidra leginkább csak a karácsonyi beszélőkön találkozott vele. Az *Akasztott ember* és a *Nyaklövés* katonatörténete pedig nem árulnak el többet Vidráról azon túl, hogy bizony látott már ezt-azt életében, ahogy *A kis Rambo* mauthauseni kalandjából is csak annyit tudunk meg, hogy képes megriadni és elérékenyülni.

Ezzel együtt is, a *Rükverc* úgy mesél egy emberről és egy (hosszú) időszakról, hogy az életúttörténetek kliséit, nem beszélve a kor sztereotípiáiról, újra tudja hasznosítani. Egy egyszerű kronológiai csavarral és következetes dramaturgiával meglepőnek mutatja a szomorúan megszokottat, és még azt is képes elhitetni, hogy először olvassuk Vidra történetét. Pedig dehogy. Ezt olvassuk minden nap. Egész egyszerűen azért, mert Vidra börtönből frissen szabadult apja épp olyan hitelességgel és eredménnyel tette rá a népi varázslatot újszülött fiára egy alma, egy tojás és egy kulcs segítségével, ahogy a rendszerváltás nagyjai tették rá varázslatukat a munkásból lett úgynevezett kispolgárra. A sokmillió Vidra országára.

(*Kerékgyártó István: Rükverc, Kalligram, 2012*)

Czinki Ferenc (*Székesfehérvár, 1982*) író, kritikus, szervező. Székesfehérváron él. A megyei hírlap tárcaírója. A KafkaBeat Kocsmaszínház rendezője, programszervezője. A József Attila Kör tagja.

...az élet forrása

Hévíz, az élet forrása!

Hévízen a természetes gyógyítás és az egészségmegőrzés szinte minden eleme megtalálható, melyek apró részecskéként egymáshoz illeszkedve kerek egészet alkotnak. Ez a kerek egész egy szóval úgy írható le, hogy egészség.

Hévízen – amellet hogy visszanyerhetjük egészségünket – számos lehetőség kínálkozik arra, hogy megőrizzük testünk aktív fizikai állapotát, erősítsük szellemi frissességünket, valamint megtaláljuk a lelki harmóniát, a nyugalmat.

Az aktív mozgásprogramok, vagy a tartalmas kulturális rendezvények és fesztiválok, mind-mind a feltöltődést segítik. Egy hévízi üdülés után energikusan tudunk szembenézni a hétköznapi kihívásaival.

Ízelítő a fürdőváros kulturális értékeiből:

- Árpád kori műemléktemplom az Egregyi városrészben
- Római kori romkert és a római katona sírja
- Muzeális Gyűjtemény tárlatai: Karády 100 – fotókiállítás, A Világon egyedüli - Balneológiai és helytörténeti kiállítás, Dr. Moll Károly orvostörténeti emlékszoba
- Fontana Filmszínház
- Szentlélek templom, Református-evangélikus templom, Jézus szíve templom

Tipp:

3+1 Téli Álom Hévízen

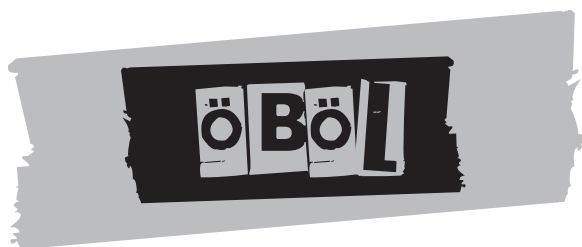
Plusz 1 éjszakát ajándékba adunk minden kedves vendégünknek, aki legalább 3 éjszakát Hévízen tölt **2012. november 1. és 2013. március 10. között** (hétköznapiokon, kivéve ünnepnapiak)! Ismerje meg Hévíz varázslatos téli arcát, ússzon nyíló tavirózsák között, a gőzölgő termáltóban! A Téli Álom akció keretében **1 óras jégpálya belépővel**, helyi termék kóstolóval, adventi programokkal, **ajándék mézeskalács szívvvel** és a szállásokon további meglepetésekkel kedveskedünk Önnek.

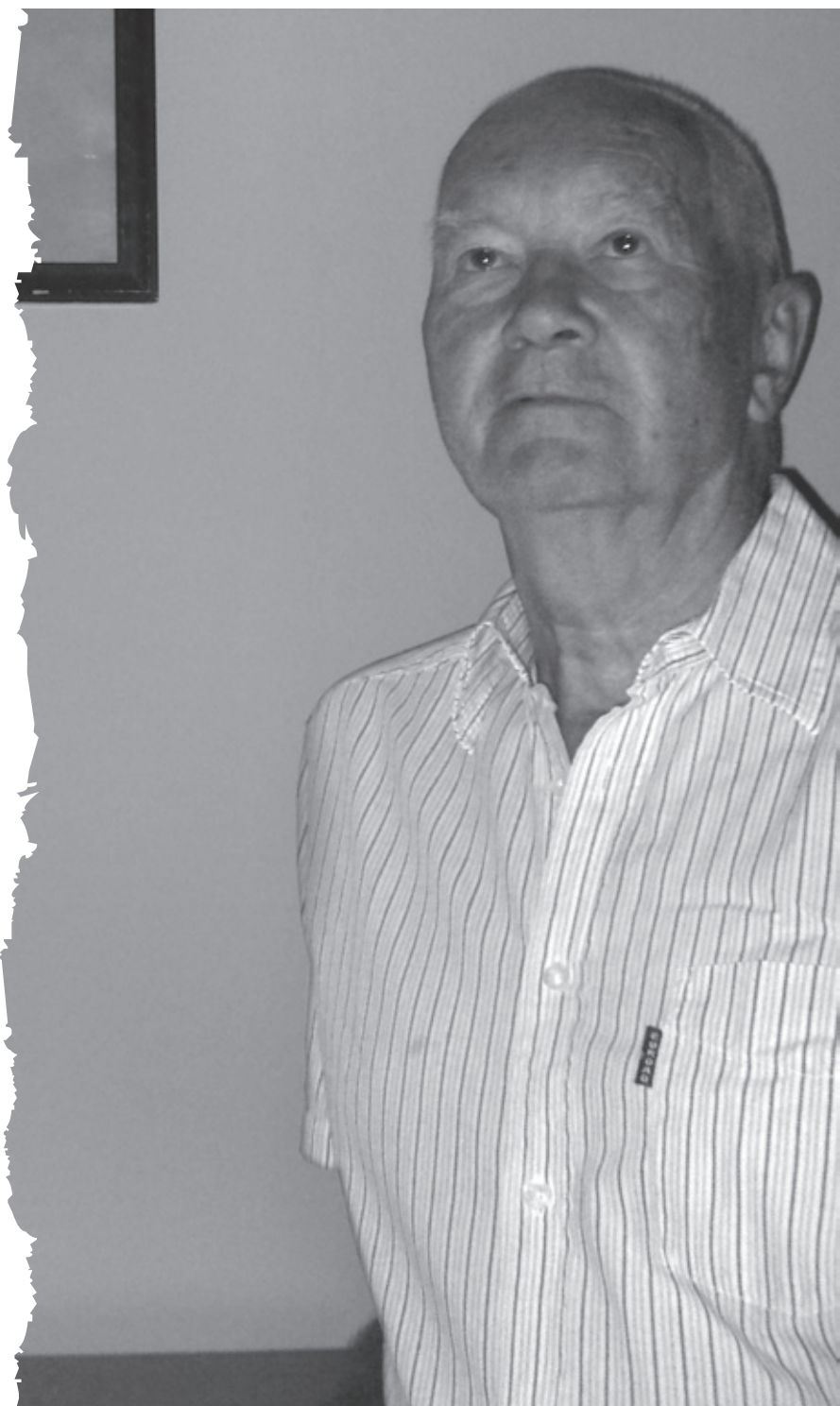
Az akcióban résztvevő szálláshelyeket megtalálja honlapunkon: a www.heviz.hu/heviz_tel címen.

Bővebb információ:

Tourinform Hévíz • 8380 Hévíz, Rákóczi u. 2. • Tel.: 06 83 540 131
E-mail: heviz@tourinform.hu • www.heviz.hu

JÓSKA SOFÓRREL A FÜRDŐBE

Bár a Hévízi-tó csodatévő erejét már a rómaiak idejében ismerték, a fürdőkultúra és az egyedi gyógyító terápiák elindítása 1795-től Festetics György nevéhez fűződik. Majd kétszáz esztendővel később pedig a keszthelyi Reischl család, ifjabb Vencel és gyermekei virágoztatták fel és tették a helyet nemzetközi hírű gyógyfürdővé. Reischl Vencel dédunokáját, Kukorelly Pált a családi történetekről Hanthy Kinga kérdezte.

Hanthy Kinga: – Hogyan lett a sörgyáros Reischl Vencelből fürdőépítő?

Kukorelly Pál: – I. Reischl Vencel 1844-ben költözött Keszthelyre, ahol a Festetics sörgyár sörmestere lett. A tehetségét és a szorgalmát mutatja, hogy 1864-ben meg tudta vásárolni a sörházat, sőt az évek során nemcsak tehetős, hanem nagy tekintélyű ember is lett: 1861-ben megválasztották a város polgármesterének, harminchárom évig töltötte be a posztot. Mivel kizárólag a hivatalának kívánt élni, 1865-ben átadta a gyár vezetését fiának, ifjabb Reischl Vencelnek. A sörház azután a virágkorát az ifjabbik Reischl idejében élte, aki a Zala megyei virilisek listáján 1898-ban harmadik, 1918-ban Festetics Tasziló után már a második volt, a keszthelyi listán viszont már 1898-ban is ő az első. Öt lányát egy-egy családi házzal és magas hozománnyal házasította ki, Imre fiát, a nagyapámat, a budapesti Műegyetemre küldte, aki egy évet ott töltött, a következőt pedig Budweisben a sörfőzdében. Ifjabb Reischl Vencel 1899-ben azután haszonbérbe adta a sörházat Imre fiának, mivel ő maga már más üzlet után érdeklődött: 1890 körül több majort is bérelt Hévíz környékén a Festetics-hitbizománytól. Mivel a tó és a fürdő üzemeltetésének bérlete 1903-ban lejárt, Festeticsék új jelentkező után néztek. Ezért kezdtek el tárgyalni a dédapámmal, aki 1905-ben harmincöt évre egyedüli bérlője is lett a Hévízi-tónak, pontosabban a környékének, a földeknek, telkeknek és a meglévő épületeknek is. Addig az időig Hévíz nem volt nyilvánosan látogatható fürdőhely. 1880 körül mindössze 7 földszintes, 6-8 szobás épület fogadta a reumás betegeket, a helyiek pedig a gát mentén a tóból kifolyó vizet használták fürdésre.

HK: – Mit tartalmazott a Festetics-Reischl-szerződés?

KP: – Kemény feltételeket. Már az első három évben 300 000 koronát

Hévízfürdői látkép, 1912

kellett ifjú Reischl Vencelnek Hévízbe fektetnie, gyakorlatilag minden évben építenie kellett egy szállodát, vendéglőt vagy gyógyházat. Az évek során tartó fejlesztések nyomán felépült a fürdőház, a tó feletti cölöpös bejáró, a kabinsor, tehát a fürdővendégek fogadásához szükséges infrastruktúra. A kötelezettségek közé

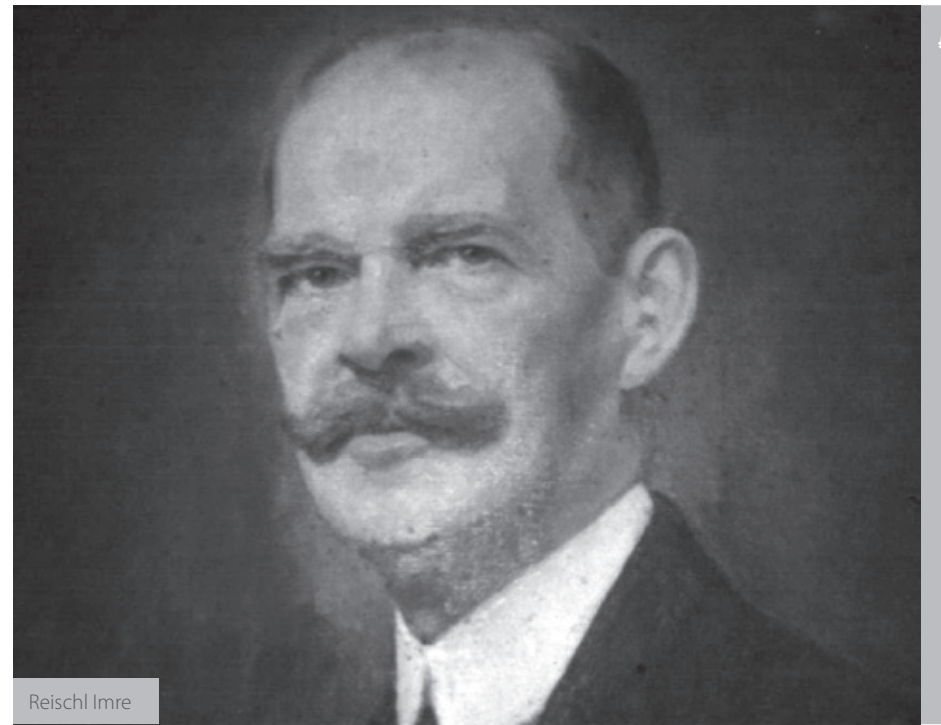
tartozott egy, szükség esetén több fürdőorvos alkalmazása, valamint gyógyszer-tár létesítése. Továbbá: tisztíttatnia, illetve a kifolyó rendszeres iszaptalanításával tisztán kellett tartatnia a tavat, komplett infrastruktúrát kellett kiépítenie, így az ivóvíz- és szennyvízkezelő rendszert, a villanytelepet. Tíz év alatt a beruházás további 600 000, koronát emésztett fel, a teljes közművesítést 1914. június 20-án adták át: ez még 200 000 pengőt vitt el. A szerződés szerint a harmincöt év lejártával mindezt jó állapotban kellett a Festeticsek tulajdonába visszaszolgáltatnia.

HK: – Beváltak-e a számításai?

KP: – Az összes tőkét befektette a vállalkozásba, de olyan kemények voltak a feltételek, hogy döntenie kellett: vagy tönkremegy, vagy kölcsönt vesz fel. Végül a nagyapám, Reischl Imre segítette ki. Amikor az üzlet igazán megindult volna, kitört az első világháború. Addig Hévíz nagyon csekély tiszta jövedelmet termelt, csak 1920 után lendült fel. Szántó Imre a Hévíz folyóirat 1995/3. számában írta: „Ifjú Reischl Vencel bérletével kétszeres feladatot vállalt magára.

Ifj. Reischl Vencel 1910-ben

Reischl Imre

Nemcsak a fürdőt kellett kiépítenie, kényelmessé tennie, és európai színvonalra emelnie, hanem meg kellett küzdenie a magyar rangkórsággal, tudatlansággal is. Magyarország előkelői ugyanis a külföldi fürdőket kedvelték.” Végül is a húszas évek közepétől kezdett nyereséget termelni a fürdő, akorra Hévíz népszerű polgári üdülőhely lett kúrszalonnal, kaszinóval, szállodákkal, sétánnyal. A legjobb budapesti társaság látogatta. Nagy eredmény volt, hogy 1911-ben a belügyminiszter Hévizt gyógyfürdővé nyilvánította. A fürdővendégek száma fokozatosan emelkedett: 1875-ben még csupán 800, 1895-ben 1200, 1916-ban viszont, a háború ellenére, már 6000 vendég volt. Emlékszem, gyermekkoromban Angliából is jöttek a gyógyulni, pihenni vágyók szép fényes bordó autóbuszokon.

HK: – Milyen volt a család és a fürdő kapcsolata?

KP: – Ifjabb Reischl Vencel 1923-ban halt meg, 1924-ben megalakult a Hévíz Gyógyfürdő Bérlettársaság a fiai, Reischl Richárd és Reischl Imre vezetésével. A társaság tagjai voltak a leánytestvérek is: Katalin, Etelka, Karolina és Irma. Nem sokáig volt tökéletes közöttük az összhang. Még egész kisfiú voltam, de megéreztem a feszültséget nagypapa és Ricsi bácsi között, csak gondolom, hogy emögött pénzügyi kérdések voltak. Arról is szó volt, hogy 1940-ben, tehát a 35 éves bérlet

lejárta után még két-három évre meghosszabbítják a szerződést, ez a vita is oka lehetett a hat testvér közötti viszálynak. Egyébiránt ifjabb Reischl Vencel érdemeit az utókor szépen elismerte: Hévízen utcát neveztek el róla, a fürdőépület bejáratánál látható a bronz relief portréja, 2002-ben posztumusz díszpolgári címet adományoztak neki. A díszpolgári oklevelet és kupát én vettem át.

HK: – Milyen volt gyermekként „Hévíz-tulajdonosnak” lenni?

KP: – Gyermekkorunkban valóban úgy éreztük, hogy Hévíz a miénk, hiszen annyira hozzátartozott az életünkhöz. Sőt, jobban tartozott a Reischl névhez, mint a Festeticshez. Jóska sofőrrel, nagypapa Benz kocsijával, apám 520-as Fiatjával, vagy Jani taxissal, néha egy orosz kollégájával utaztunk ki. Jártunk a fürdőbe, parafába öltöztetve úsztunk a tóban. A sétányon mi, gyerekek karikáztunk, a felnőttek parádés eleganciával sétáltak. A hölgyek kalapban, apám porcelán-nadrágban és kakaósízű zakóban. Délután tea, zenepavilon. Sosem laktunk szállodában, de a rokoni és ismerős családok Pestről, Pécsről, Veszprémből igen. Irigyeltem őket. A háború után viszont olyan lett, mintha kizártak volna minket Hévízről. Azért mint kamaszfiúk egyszer-egyszer elmentünk. Jól emlékszem egy esetre: a tó nagyon mély, a fő forrásnál körülbelül 40 méter. Versenyeztünk, hogy ki úszik mélyebbre, illetve megy le a víz alá cölöpbe kapaszkodva. Én nyertem. Mikor feljöttem, a tüdőm majd megszakadt, alig tudtam lélegezni.

HK: – Hogyan alakult a Reischl család sorsa? Mi történt velük a háború után?

KP: – Nagypámnak négy lány- és egy fiútestvére volt. Richárd gazdálkodó és lapszerkesztő, 1920 és 1931 között országgyűlési képviselő. Egyetlen fia eltűnt a háborúban, így örökös nélkül halt meg. Nagypámnak, Imrének egy lánya és egy fia született. A lánya, Mária az én édesanyám. A fia, Marcel ügyvéd lett, aktív tagja a Keszthelyi Társaskörnek. Szerkesztőként dolgozott a Keszthelyi Hírlap, a Balatonvidék és a Keszthelyi Újság című lapoknál, 1945 után a Keszthelyvidéki Takarékpénztár igazgatói tisztét töltötte be. 1948-ban menekült el Kanadába, és csak utolsó éveiben költözött vissza Keszthelyre. 1997-ben avatták a város díszpolgárává. Gyermektelenül halt meg. Mi maradtunk tehát, a három Kukorelly testvér, Mária gyermekei. A nővérem, szintén Mária, Keszthelyen élt, nem született gyermeke. Az öcsém, György és én 1956-ban Svájcba emigráltunk, mert nyilvánvaló volt, hogy a származásunk miatt nincs esélyünk itthon az érvényesülésre, még a tanulmányaink folytatására sem. György zongoraművész lett és zenetanár, én pedig közgazdász vagyok. Gyurinak két lánya, nekem két lányom és egy fiam van. A Reischl nevet így tehát senki nem viszi tovább.

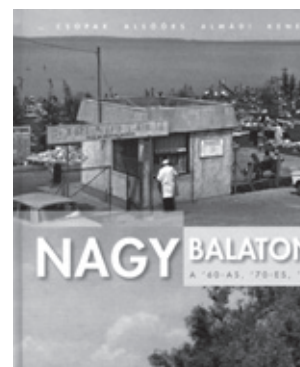
Hanthy Kinga (Veszprém, 1957) újságíró, a Magyar Nemzet munkatársa.

Péczely Dóra
TÓRETRÓ

KÖNYVEK
PANNÓNIABÓL

1.

Az Öböl rovat a mostani számtól kezdve kiegészül egy-egy nyugat-dunántúli vonatkozású kötet bemutatásával. A sorozat részeit a 2013-as évben Péczely Dóra írja.

Nekem a Balaton... a második otthonom, ahogy a szocializmusban meghatározták nekünk, kisdobosoknak és úttörőknek az iskola mibenlétét. A legtöbb barátom gyerekkorától kötődik a Balatonhoz, én csak néhányszor voltam ott nyaralni a szüleimmel: Zamárdiban, Boglárán (akkor épp önálló település volt) és Révfülöpon, majd Zánkán, az Úttörővárosban egy hónapig iskolaidőben, már szülők nélkül! Ennek ellenére nem alakult ki köztem és a magyar tenger közt szorosabb érzelmi viszony

egészen addig, míg be nem tettem a lábam Szigligetre. Ott nyílt meg előttem a Balaton addig csak messzi tájakon elképzelhető varázslatos miliője.

Szóval teljesen „elfogulatlanul” kezdtem lapozni a *Nagy Balaton*-könyvet, melynek címbé foglalt jelzője a szó szoros értelmében veendő: komoly fizikai teljesítmény ölünkben tartani a közel 400 oldalas és 400 színes fotót tartalmazó képménytáblás, albumszerű könyvet. Az, hogy igazi retró kiadvánnyal van dolgunk, már az alcímből is kiderül, és bár annak is örülnénk, ha nem veszne el harminc év a Balaton életéből és a múltunkból, Szabó Tamás, a kötet szerzője és szerkesztője sokkal többet hozott ki a témából egy nosztalgiaalbumnál. A települések szomszédságát követő szerkezet Balatonligánál indul és halad a déli parton nyugat felé, majd megkerülve a tavat érünk vissza a csücsökbe, Balatonakarattyára. A fejezetek az adott település történelméből emelik ki a szerző által legérdekesebbnek vagy legfontosabbnak tartott momentumokat, elsősorban a szocializmus időszakának az alcímben kiemelt három évtizedét. Utána következnek a településhez tartozó fényképek hosszabb-rövidebb képaláírásokkal, melyekben gyakran a legérdekesebb sztorikat kapjuk. Az az olvasó is remekül mulat, aki csak a képeket nézi végig, még jobban, aki el is olvassa az alattuk lévő információkat, de aki a bevezetőszöveget sem hagyja ki, annak egyrészt a történelmi ismeret-

tei is gyarapodnak, másrészt nyugodtan elindulhat a szöveg nyomán felfedezni bármelyik balatoni települést: tudni fogja, merre induljon. Aligán például lemehet a partra, nem védik már őnök a környéket a „betolakodóktól” és éjjel sem világítják reflektorok a vizet, mint Rákosi Mátyás idején, aki a párttagok számára államosította a területet, így Kádár Jánoséknak pár évtizeddel később már nem kellett törni a fejüket, hová is vigyék nyaralni Fidel Castrót.

A szerző stílusa szimpatikusan könnyed, annak ellenére, hogy számos olyan információval is szolgál a közelmúltból, mint a helyi ingatlanpanamák feltárása, vagy azzal kapcsolatos leírások, milyen lenne ma a Balaton vidéke, ha befejezték volna azokat a beruházásokat, amelyek részben vagy egészen véreztek el a rendszerváltozás után.

Viszont nagyon hiányzik a könyvből egy Balaton-térkép, akár egy régi, kicsit kifakult látványa az előzőeken, és bizony a felhasznált szakirodalom és nem szakirodalom listája, legalább ömlesztve, bár én még a lábjegyzetektől se riadtam volna vissza. Nagy mennyiségű információt találunk a könyvben, jól szelektálva és sűrítve, de jó lenne olykor visszamenni egy-egy szálon a forrásig. Ami viszont létével szúr szemet: a záró idézetek a fejezetek végén, melyek kizárólag a legjellegtelenebb sorokat tartalmazzák az éppen elolvasott (!) fejezetből. Három fekete félsor egy hatalmas fehér oldalon, ami nem vers. Talány.

Nem tudok eltekinteni a legkedvesebb (természetesen szigligeti) képaláírásom e szent helyre való citálásától zárásképpen, melyben összesűrűsödik a szerző, Szabó Tamás stílusának minden jellemzője az iróniától kezdve a jól kiválasztott pillanatok felvillantásán át a történelemértelmezés frissességéig. Az asszonyokat meg képzeljék hozzá.

„A képen az asszonyok azonban műszakba indulnak, szolgálni mennek a kastélyba, az írókat, akik régebben is igen jól érezhették magukat ott, és ki is használták az Esterházyak teremtette vendégszerető környezetet. Lehet, hogy kitűnő műveket is alkottak, a sokféle visszaemlékezés mégis inkább másfajta történeteket rögzít. Ezek egyike, hogy a művészek sokáig nem vették észre a kastélyhoz közeli Balatont, így helyette a kertben próbáltak fürdőzési lehetőséget teremteni. Ennek érdekében még egy alkalmi gátat is szerkesztettek, amelyvel elrekesztették a területet érintő Tapolca-patak vizét, majd a felduzzasztott mederben lubickoltak vígan.”

(Szabó Tamás: Nagy Balaton-könyv a '60-as, '70-es, '80-as évek képeivel)

Péczy Dóra. *(Gyöngyös, 1968) szerkesztő, kritikus. Kötete: Összenézett írások (2004).*

2013/1

www.facebook.com/hevizfolyoirat

